

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan Pungaršek

**VLOGA POLICIJSKIH SPECIALNIH ENOT
PRI ZAGOTAVLJANJU NACIONALNE IN
MEDNARODNE VARNOSTI**

Specialistično delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan Pungaršek

**VLOGA POLICIJSKIH SPECIALNIH ENOT
PRI ZAGOTAVLJANJU NACIONALNE IN
MEDNARODNE VARNOSTI**

Specialistično delo

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Ljubljana, 2009

Izjava o avtorstvu

KAZALO VSEBINE

UPORABLJENE KRATICE IN PREVOD TUJK

1.	UVOD	7
2.	METODOLOŠKI OKVIR	10
2.1	OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA	10
2.2	CILJI PROUČEVANJA	11
2.3	HIPOTEZE	12
2.4	UPORABLJENE METODE	12
2.4.1	ZGODOVINSKA ANALIZA	12
2.4.2	METODA ANALIZE IN INTERPRETACIJE VIROV	12
2.4.3	ŠTUDIJA PRIMERA	13
2.4.4	IZKUSTVENA METODA	13
2.4.5	DESKRIPTIVNA METODA	13
2.4.6	INTERVJU	13
2.5	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	13
2.5.1	VARNOST	13
2.5.2	ORGANIZIRAN KRIMINAL	15
2.5.3	EKSTREMNO NASILJE	15
2.5.4	SPECIALNE ENOTE	16
2.5.5	TERORIZEM	17
2.5.6	BOJ PROTI TERORIZMU	19
3.	ZGODOVINSKI RAZVOJ POLICIJSKIH SPECIALNIH ENOT V REPUBLIKI SLOVENIJI	21
3.1	PRVA RAZVOJNA FAZA - NASTANEK SPECIALNE ENOTE POLICIJE (leto 1972)	21
3.2	DRUGA RAZVOJNA FAZA (od leta 1972 do leta 1976)	23
3.3	TRETJA RAZVOJNA FAZA (od leta 1976 do 1990)	24
3.4	ČETRTA RAZVOJNA FAZA (od leta 1990 do leta 1991)	25
3.5	PETA RAZVOJNA FAZA (obdobje po letu 1991)	28
3.6	SKLEP	30
3.6.1	ORGANIZACIJSKO SPREMINJANJE SPECIALNE ENOTE POLICIJE	30
3.6.2	SPREMINJANJE SISTEMSKE UMEŠČENOSTI SPECIALNE ENOTE POLICIJE	31
3.6.3	SPREMINJANJE IZVAJANJA NALOG SPECIALNE ENOTE POLICIJE	32
4.	SPECIALNA ENOTA POLICIJE	33
4.1	PREDSTAVITEV	33
4.2	ORGANIZIRANOST	34
4.2.1	VODSTVO	35
4.2.2	SEKTOR ZA OPERATIVNO DELOVANJE »A«	35
4.2.3	SEKTOR ZA OPERATIVNO PODPORO »B«	35
4.3	SISTEMSKA UMEŠČENOST	38
4.4	NALOGE	39
4.5	IZBOR KADROV IN USPOSABLJANJE PRIPADNIKOV	39
4.5.1	ZAHTEVANI POGOJI	39
4.5.2	SELEKCIJSKI POSTOPEK	40
5.	OPERATIVNO DELOVANJE SPECIALNE ENOTE POLICIJE IN POSEBNIH POLICIJSKIH ENOT V AKCIJI »BELE VODE«	44
5.1	KRONOLOGIJA DOGODKOV	44
5.2	UGOTOVITVE IN PREDLOGI	47
5.2.1	VODENJE IN POVELJEVANJE	47

5.2.2	TAKTIČNO DELOVANJE IN USPOSOBLJENOST POLICIJSKIH ENOT	48
5.2.3	PSIHOFIZIČNA PRIPRAVLJENOST POLICISTOV	50
5.2.4	OSEBNA IN SKUPNA OPREMLJENOST POLICISTOV	51
5.2.5	SKLEP.....	52
6.	MEDNARODNO SODELOVANJE.....	53
6.1	SODELOVANJE PRIPADNIKOV SPECIALNE ENOTE POLICIJE PRI USPOSABLJANJU IRAŠKIH VARNOSTNIH ORGANOV	54
6.1.1	NAMEN IN CILJI USPOSABLJANJA.....	54
6.1.2	INTERVJU.....	55
6.2	SODELOVANJE PRIPADNIKOV SPECIALNE ENOTE POLICIJE V PROTITERORISTIČNI ENOTI OZN – ST 6 (Special Response Team)	56
6.2.1	SISTEMSKA UMEŠČENOST IN ORGANIZIRANOST.....	56
6.2.2	ZAHTEVANI POGOJI ZA DELO V ENOTI ST 6 TER SELEKCIJSKI POSTOPEK.....	58
6.2.3	NALOGE.....	59
6.2.4	OPERATIVNO DELOVANJE.....	59
6.3	ZDRUŽENJE EVROPSKIH SPECIALNIH ENOT »ATLAS«.....	61
7.	CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE	63
8.	ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ	65
9.	LITERATURA.....	68
9.1	DOKUMENTI	68
9.2	ČLANKI	68
9.3	SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	69
9.4	INTERNETNI VIRI	70
9.5	NEOBJAVLJENI VIRI	71

KAZALO PREGLEDNIC

Slika 4.1: Delovno področje – vpad na ladjo.....	34
Organigram 4.2: Organiziranost Specialne enote policije	34
Organigram 4.3: Sistemska umešččenost Specialne enote	38
Slika 4.4: Sektor za operativno podporo »B« (usposabljanje učne skupine)	41
Slika 4.5: Sektor za operativno delovanje »A« (usposabljanje - vpad na vlak).....	42
Slika 4.6: Sektor za operativno delovanje »A« (usposabljanje - vpad v letalo).....	42
Slika 4.7: Sektor za operativno delovanje »A« (vpad skozi okno z uporabo eksploziva).....	43
Organigram 6.1: Policijska struktura UNMIK-a	57
Graf 6.2: Prikaz izvedenih načrtovanih operacij glede na vrsto KD v obdobju 12 mesecev	59
Graf 6.3: Prikaz pripravljenosti enote za posredovanje glede na vrsto KD za obdobje 12 mesecev	60

UPORABLJENE KRATICE IN PREVOD TUJK

KRATICA	POMEN	PREVOD TUJK
17. BVP	17. bataljon vojaške policije	
ATLAS	Združenje evropskih specialnih enot	
CCIU	Central Crime Investigation Unit	Enota za preiskovanje kaznivih dejanj - nacionalni nivo
EKO – COBRA	Einsatzkommando Cobra	Policijska specialna enota Republike Avstrije
GIGN	Grupe d Intervention de la Gendarmerie Nationale	»Intervencijska enota nacionalne žandarmerije« Francije
GPE	Gorska policijska enota	
GPU	Generalna policijska uprava	
GSG-9	Grenzschutzgruppe 9	»Deveta skupina za varovanje meje« - specialna enota nemške zvezne policije
JIPTC	Jordan International Police Training Centre	Jordanski mednarodni policijski center za usposabljanje iraških policistov
JLA	Jugoslovanska ljudska armada	
KD	Kaznivo dejanje	
KPS	Kosovo Police Service	Kosovska policija
KPS CPU	Kosovo Police Service – Close Protection Unit	Enota za varovanje visokih predstavnikov kosovske policije
MCM	Mednarodne civilne misije	
MHQ	Main Headquarters	Glavni štab - center
MHQ Security	Main Headquarters Security	Varnostna služba za varovanje glavnega štaba - centra
MIPT	Memoiral Institute for the Prevention of Terrorism	Inštitut za preprečevanje terorizma
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Organizacija severnoatlantske pogodbe
NOCS	Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza	»Centralna operativno-varnostna enota« italijanske državne policije
NOE	Notranjeorganizacijska enota	
ONZ	Organ za notranje zadeve	
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi	
OZN	Organizacija združenih narodov	
PPE	Posebne policijske enote	
PU	Policijska uprava	
RAID	Recherche, Assistance, Intervention, Disuasion	»Preiskovanje, pomoč, posredovanje in odvrčanje« - osrednja specialna enota francoske policije
RSNZ	Republiški sekretariat za notranje zadeve	
SE GPU	Specialna enota policije Generalne policijske uprave	

SE MNZ	Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve	
SEM	Specialna enota Milice	
SFRJ	Socialistična Federativna Republika Jugoslavija	
SPU	Special police Unit	Posebne policijske enote
ST 6	Special Team 6	Protiteroristična enota pod okriljem OZN
STA	Slovenska tiskovna agencija	
SV	Slovenska vojska	
SWAT	Special Weapons And Tactics	Policijske enote, ki uporabljajo specialno orožje in taktiko delovanja
TO	Teritorialna obramba	
TPIU	Trafficking and Prostitution Investigation Unit	Enota za preiskovanje prostitucije in preprodaje
UNMIK	United Nation Mission in Kosovo	Misija Združenih narodov na Kosovu
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov	
ZEM	Zaščitna enota milice	

1. UVOD

Slovenska policija je ena izmed nosilk nacionalne varnosti, ki zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti vsem prebivalcem Republike Slovenije s tem, da ščiti ustavno ureditev, demokratični politični sistem, človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge ustavnopravne vrednote. Temeljne naloge policije so: varovanje življenja in osebne varnosti ter premoženja ljudi, preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje KD (kaznivih dejanj) in prekrškov, prijemanje storilcev KD in prekrškov, vzdrževanje javnega reda in miru, nadzor in urejanje prometa, nadzor državne meje, varovanje določenih oseb in objektov ter opravljanje drugih nalog v skladu z zakonom.

»Republika Slovenija še vedno nima celostnega sistema nacionalne varnosti, delno tudi zaradi nesistematičnih pristopov pri oblikovanju modela nacionalne varnosti. Različni teoretiki in praktiki pojem nacionalne varnosti različno pojmujejo. Ključnega pomena pri oblikovanju nacionalne varnosti bo tista legitimnost, ki bo izražala vse slovenske materialne in duhovne zmožnosti, kakor tudi vse naše mednarodne obveznosti. Pri tem pa je zelo pomembno pridobiti visoko stopnjo soglasja državljanov, ki bo dajalo na eni strani državi visoko stopnjo kredibilnosti, represivnim organom pa možnost legitimnega delovanja« (Čas 1993, 423).

»Nacionalni varnostni sistem je sinteza vseh družbenih podsistemov, ki zagotavljajo osnovne možnosti za obstoj in delovanje družbe. Ta sistem varuje družbo pred vplivi ogrožajočih dejavnikov in odpravlja posledice, ki jih povzročijo različni viri ogrožanja. Nacionalni varnostni sistem države je funkcija in struktura na področju nacionalne varnosti, ki ne vključuje samo sposobnosti države za ohranitev vrednot svoje družbe pred notranjimi in zunanjimi ogrožanji, za ohranitev miru in svobode državljanov, ampak v sodelovanju z drugimi podsistemi v družbi zagotavlja nadaljnji razvoj družbe kot celote. Nacionalni varnostni sistem sestavljajo varnostna politika, varnostna struktura in varnostno samoorganiziranje civilne družbe. Varnostna struktura je namenjena zagotavljanju varnosti na ravni celotne družbe. Varnostno strukturo sestavljata dve prvini: obrambna in notranjevarnostna. Notranjevarnostno prvino sestavljajo poleg redne policije še specializirane službe policije – SE GPU (Specialna enota policije generalne policijske uprave), obveščevalne službe, inšpekcijske službe, carina in drugi organi formalnega družbenega nadzorstva in pravosodja. Naloge notranjevarnostne prvine pa so

zagotavljanje ohranitve zakonitosti in reda, informacijsko-komunikacijske dejavnosti in zaščita celotne družbene infrastrukture« (Grizold 1999, 9–37).

Temeljna naloga policije, ki je glavna nosilka notranjevarnostne prvine, je zagotoviti varnost vseh državljanov Republike Slovenije pred naraščajočim raznovrstnim oblikam kriminala in terorizma. Novi viri ogrožanja, predvsem pa terorizem, je po 11. septembru leta 2001 močno spremenil svet, gledano z vidika varnosti.

Terorizem v sodobnem svetu predstavlja eno izmed ključnih groženj nacionalni in mednarodni varnosti. Vzrok za to je predvsem v značilnih neposrednih posledicah, kot so človeške žrtve, trpljenje in strah, spodkopavanje načel pravne države in drugih temeljnih načel, na katerih temeljijo sodobne demokracije, ogrožanje družbene povezanosti, politične stabilnosti, materialna škoda itd. Poleg primarnih vplivov ima terorizem tudi številne sekundarne vplive, med katerimi je v zadnjem času še najbolj problematično povečanje poseganja varnostnih organov v človekove pravice. Sodobni terorizem uvrščamo med t.i. kompleksne ogrožajoče pojave zaradi številnih vzrokov, metod in posledic. Zaradi vsega navedenega je kompleksnost terorističnega ogrožanja varnosti tako velika, da že ob srednji intenzivnosti zahteva aktiviranje velikega dela nacionalnovarnostnega sistema, oziroma množico nacionalnovarnostnih mehanizmov katerekoli države (Prezelj 2006, 177).

»Boj proti terorizmu pomeni začetek graditve nacionalne in globalne systemske zaščite. V njej pa ne sme biti prostora le za vojake, policiste in obveščevalce, ampak predvsem za tiste, ki iščejo tako srednjeročne kot dolgoročne rešitve« (Anžič 2002, 465).

»Rojstvo specialnih policijskih enot sega v začetek sedemdesetih let, ko se je v Italiji, Nemčiji, Franciji in tudi drugod pokazalo, da rastoči terorizem dobiva nove, nevarnejše oblike. Sledile so številne ugrabitve letal, zajetje in poboj dela izraelskega moštva na olimpijadi v Münchnu, ugrabitev Alda Mora, bombni napadi na diplomatsko-konzularna predstavništva ter nenazadnje tudi vpad teroristične skupine »FENIKS« preko Slovenije v Bosno in Hercegovino (akcija »Raduša«). Tako so se kmalu rodili nemški GSG-9 (Grenzschutzgruppe 9), italijanski NOCS (Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza), francoski GIGN (Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale), RAID (Recherche, Assistance, Intervention, Disuasion) ter druge elitne enote policij za specialno delovanje proti terorizmu in organiziranem kriminalu. Tudi v Sloveniji smo na podlagi spoznanj iz primera »Raduša« kmalu spoznali, da potrebujemo podobne enote.

Tako je bil v okviru takratne ZEM (Zaščitne enote milice) ustanovljen Vod za protiteroristično in protidiverzantsko delovanje« (Gorenak in drugi 2007, 9).

Večina držav ima danes kot zadnji ukrep posebne enote, ki so specializirane za protiteroristično delovanje. Te specializirane enote so bile ustanovljene zaradi pojava terorizma, organiziranega kriminala in ekstremnega nasilja ter neuspešnega delovanja rednih policijskih in vojaških enot proti zgoraj omenjenim pojavom. Glavna naloga SE GPU je protiteroristična dejavnost, ki se skozi vsa razvojna obdobja ni spremenila. Protiteroristična dejavnost policijskih specialnih enot pa obsega uporabo posebnih metod, taktike in materialno-tehničnih sredstev za doseg ustreznega cilja. Razen v času osamosvojitvene vojne, kjer je SE GPU izvajala tudi vojaške naloge, pa je bila enota uporabljena predvsem za boj proti organiziranemu kriminalu in ekstremnemu nasilju.

2. METODOLOŠKI OKVIR

3.1 OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA

S svojim delom želim proučiti protiteroristični vidik delovanja SE GPU, ki je ključni vidik delovanja pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti. Menim, da bo specialistično delo pripomoglo k izboljšanju strokovnosti ter večjemu zavedanju pomena varnosti v širši javnosti.

»Specialne enote, bodisi vojaške ali policijske, so relativno majhne formacije s posebej izbranimi in izurjenimi pripadniki, ki so usposobljeni, oboroženi in opremljeni za opravljanje takšnih nalog, kakršnih redne enote niso zmožne opraviti v okviru sprejemljive stopnje tveganja. Te enote so zaradi pomembnosti in občutljivega področja dela ustanovljene in nadzorovane ter vodene iz najvišjega nivoja izvršne oblasti. Splošna delitev specialnih enot je na vojaške in na policijske specialne enote. Razvoju policijskih specialnih enot namenjajo povsod po svetu precejšnjo pozornost, pri čemer jih dosledno razločujejo od podobnih vojaških enot. Oboji imajo veliko skupnega vojaškega in policijskega znanja, s katerim opravljajo tako v miru kot vojni nadvse različne naloge, ki so pogojene z različnimi motivi. Vojaške specialne enote se uporabljajo za subverzivno delovanje, izvajanje prikritih sabotаж, gverilsko bojevanje in podobno. Policijske specialne enote pa so namenjene za mirnodobno reševanje kočljivih varnostnih situacij, ki vznemirjajo javni red in mir, ogrožajo individualno in kolektivno varnost ter za postopke z oboroženimi nevarnimi storilci hujših kaznivih dejanj. Prav tako pa izvajajo še vrsto humanitarnih nalog, saj jim izurjenost in oprema omogočata, da ukrepajo tudi v razmerah, ki jim druge službe niso kos. Policijske specialne enote izvajajo določene naloge tudi v vojni, ki pa so izključno policijske narave in jih opravljajo le v vojnih razmerah (primer vojne v Sloveniji). Kot podskupina obstajajo še žandarmerijske specialne enote, ki organizacijsko spadajo v vojaške strukture, vendar v miru opravljajo naloge s področja javne varnosti. Poleg terorističnih groženj ter ostalih virov ogrožanja nacionalne varnosti, ki so osnovni razlog za nastanek posebno usposobljenih in opremljenih protiterorističnih enot, so tudi značilnosti organiziranega in ekstremno nasilnega kriminala spodbudile nastanek posebnih policijskih enot, t. i. enot SWAT (Special Weapon and Tactics). Te enote nudijo asistenco uniformirani in kriminalistični policiji v spopadanju z nasilnimi in oboroženimi kriminalnimi skupinami. Enote, ki so bile ustanovljene s prvotnim namenom, da se bojujejo proti terorističnim organizacijam, so sčasoma doživele spremembe v organizaciji, nalogah in opremljenosti, to pa zaradi spremenjene taktike delovanja teroristov ter porasta nasilja pri klasičnih kaznivih dejanjih« (Gorenak in drugi 2007, 13).

Pri pregledu obstoječe literature glede SE GPU sem ugotovil, da so to enoto preučevali predvsem njeni pripadniki, ki so se izobraževali v okviru policije (Višja šola za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola, Fakulteta za policijsko-varnostne vede) ter na civilnih fakultetah (Fakulteta za upravo, Fakulteta za promet). SE GPU so različni avtorji preučevali z različnih vidikov. Predmet proučevanja v specialističnem delu je SE GPU, ki je s svojo mobilnostjo, taktiko delovanja ter sodobno opremljenostjo sposobna reševati najzahtevnejše varnostne naloge, njeni pripadniki pa so usposobljeni za izvajanje nalog z najvišjo stopnjo tveganja. V zvezi s SE GPU bom analiziral zgodovinski razvoj enote z organizacijskega vidika, sistemske umeščenosti ter njenih nalog, ki jih je izvajala skozi čas. V specialističnem delu želim prav tako predstaviti SE GPU v sedanjem času (organiziranost, sistemska umeščenost, naloge, sistem kadrovanja in izobraževanja), analizirati delovanje enote na podlagi študije primera akcije »BELE VODE«, prikazati delovanje pripadnikov enote v MCM (mednarodnih civilnih misijah) in v okviru združenja »ATLAS« ter proučiti sodelovanje SE GPU s pripadniki SV (Slovenske vojske) na področju usposabljanja in izobraževanja.

Relevantnost specialističnega dela je v predstavitvi in analizi SE GPU kot državnega organa in službe, ki sestavlja varnostni sistem v ožjem smislu in je namenjena boju proti organiziranemu kriminalu in ekstremnemu nasilju ter izvaja protiteroristično dejavnost na območju Republike Slovenije. Specialistično delo bo osredotočeno na nekatere dosedaj neproučene ali manj proučene vidike Specialne enote policije.

3.2 CILJI PROUČEVANJA

Izvedbeni cilji naloge so:

- analizirati organizacijsko strukturo ter naloge SE GPU skozi različne razvojne faze;
- predstaviti sistem kadrovanja ter izobraževanje pripadnikov SE GPU;
- analizirati delovanje SE GPU in PPE (Posebnih policijskih enot) na podlagi študije primera akcije »BELE VODE«;
- prikazati delovanje pripadnikov SE GPU v MCM (Mednarodnih civilnih misijah);
- proučiti sodelovanje SE GPU s pripadniki SV (Slovenske vojske) in drugimi tujimi pripadniki sorodnih enot na področju usposabljanja in izobraževanja ter podati predloge za še tesnejše sodelovanje pripadnikov protiterorističnih enot.

3.3 HIPOTEZE

Hipoteza 1

Pojav novih virov ogrožanja (ekstremno nasilje in organiziran kriminal, terorizem) v preteklem obdobju in posledično s tem pridobljenih izkušenj iz operativnega delovanja enote je bistveno pripomogel pri nadgradnji vodenja in poveljevanja (delovanje taktično-operativnega centra), urjenju taktičnih postopkov, izboru kadrov ter osebne in kolektivne opreme, ki jo uporablja enota pri vsakodnevnem urjenju in izvajanju operativnih nalog.

Hipoteza 2

Za pretekli in nadaljnji razvoj enote je ključnega pomena mednarodno sodelovanje, ki se kaže v obliki skupnih usposabljanj, izvajanju skupnih operativnih nalog ter sodelovanju v mirovnih operacijah.

Hipoteza 3

Sodelovanje med oboroženimi silami in policijo je delno oteženo zaradi zakonodaje in nezadostnega medsebojnega poznavanja (pristojnosti, naloge, nekompatibilnost opreme). Nadgraditi je treba sodelovanje SE GPU in pripadnikov SV s cilji protiterorističnega delovanja v Republiki Sloveniji. Medsebojno sodelovanje je nujno potrebno v treh fazah in na vseh nivojih odločanja (strateški, operativni in taktični nivo).

3.4 UPORABLJENE METODE

Pri proučevanju tematike vloge specialnih policijskih enot pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti sem uporabil več metod.

2.1.1 ZGODOVINSKA ANALIZA

Zgodovinsko analizo sem uporabil za analizo razvojnih faz SE GPU. S pomočjo te metode sem analiziral posamezna obdobja razvoja enote glede na organiziranost in naloge, ki jih je izvajala v preteklosti.

2.1.2 METODA ANALIZE IN INTERPRETACIJE VIROV

Metodo analize in interpretacije virov sem uporabil za pridobitev informacij iz primarnih in sekundarnih virov, za predstavitev, izvajanje zakonsko določenih nalog, organiziranosti ter sistem kadrovanja in izobraževanja enote. Primarni viri so zakoni ter podzakonski akti, ki določajo

organiziranost ter delovanje enote. Sekundarne vire sem uporabil na podlagi omenjenih metod za preučevanje različnih knjig, znanstvenih člankov ter diplomskih nalog, ki obravnavajo organiziran kriminal, ekstremno nasilje in terorizem. Prav tako sem sekundarne vire uporabil za predstavitev, organiziranost in delovanje SE GPU ter enote SV, ki so namenjene za protiteroristično delovanje.

2.1.3 ŠTUDIJA PRIMERA

Metodo študija primera sem uporabil za analizo dogodkov v akciji »BELE VODE«. S to metodo sem poskušal zbrati in analizirati čim več podatkov ter ugotoviti pozitivne in negativne pojave v delovanju SE GPU, PPE in ostalih policijskih struktur v omenjeni akciji.

2.1.4 IZKUSTVENA METODA

Izkustveno metodo sem uporabil za predstavitev delovanja protiteroristične enote OZN (Organizacije združenih narodov) - UNMIK (United Nation Mission in Kosovo) na Kosovu. Na podlagi te metode sem prav tako predstavil sodelovanje SE GPU s pripadniki SV na taktičnem nivoju. Kot član delovne skupine združenja »ATLAS« želim z izkustveno metodo predstaviti oblike mednarodnega sodelovanja evropskih specialnih policijskih enot.

2.1.5 DESKRIPTIVNA METODA

Deskriptivno metodo bom uporabil za opis proučevanja in predstavitev rezultatov.

2.1.6 INTERVJU

Metodo strukturiranega intervjuja sem uporabil v poglavju Mednarodno sodelovanje, s katerim želim predstaviti izkušnje pripadnika SE GPU, ki je sodeloval pri usposabljanju iraških varnostnih organov v Jordaniji.

3.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1.7 VARNOST

Varnost lahko opredelimo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave. Biološko je torej varnost pogoj za delovanje osnovnih življenjskih funkcij in je tako vzgib za razvoj, zavestno dejanje, da bi se stanje varnosti zmeraj znova vzpostavilo. Vzpostavitev stanja

varnosti je civilizacijska in kulturna kategorija, ki zajema vse vidike sodobne varnosti (gospodarsko, socialno, kulturno, politično, pravno, ekološko, vojaško itd.). Glede na to je varnost imanentna strukturna prvina družbe. Varnost se nanaša tako na državo/družbo – tj. nacionalna oziroma notranja in zunanja varnost, kot tudi na mednarodno skupnost. V tem primeru govorimo o mednarodni oziroma svetovni varnosti (Grizold 1999, 23).

Resolucija o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije, nacionalno varnostno politiko opredeljuje takole: Nacionalna varnostna politika Republike Slovenije je celota političnih, ekonomskih, socialnih, ekoloških, pravnih, obrambnih, varnostnih in drugih opredelitev, aktivnosti in prizadevanj, s katerimi se zagotavlja čim višja stopnja nacionalne varnosti. Nacionalni varnostni sistem Republike Slovenije je celota mehanizmov, ki zagotavljajo nacionalno varnost. Ti mehanizmi preprečujejo in odpravljajo ogrožanja temeljnih vrednot v skladu z ustavo in mednarodno priznanimi standardi parlamentarnih demokracij in mednarodnih organizacij. Iz tega izhaja, da nacionalni varnostni sistem tvorijo njegovi subjekti in njihove funkcije s preventivno in kurativno dejavnostjo (Anžič 1997, 38).

»Nacionalna varnost Republike Slovenije je lahko ogrožena tudi z ogrožanjem notranje varnosti. Pojavne oblike njenega ogrožanja so lahko: ogrožanje ustavne ureditve, teroristična dejavnost, kriminaliteta, organiziran kriminal, kazniva dejanja ekonomskega ogrožanja, nizka raven prometne varnosti, nasilje, korupcija itd. Zoperstavljanje pojavnim oblikam ogrožanja zahteva večnivojski pristop, ki zahteva naslednje:

- sprejetje ustrezne varnostne politike;
- oblikovanje varnostne strategije, ki zagotavlja individualno in kolektivno varnost;
- odpravljanje slabosti na socialnem, političnem, ekonomskem in drugih področjih;
- oblikovanje subjektov, ki se bodo soočali z deviantnimi ravnanji ter jim zagotoviti jasne zakonske okvire za delo;
- pridobivanje podpore javnosti in zagotavljanje družbenega nadzorstva« (Anžič 1997, 38-120).

Glede na spremembe mednarodnega varnostnega okolja ter nove vire ogrožanja, menim, da bo SE GPU v sodelovanju z enotami SV ter tujimi sorodnimi enotami še naprej pomemben dejavnik varnostnega sistema, in sicer tako v ožjem smislu (pri zagotavljanju nacionalne varnosti) kot širšem smislu (pri zagotavljanju mednarodne varnosti).

2.1.8 ORGANIZIRAN KRIMINAL

»Organiziran kriminal se opredeljuje kot patološki pojav v družbi in je kot tak celoten problem mednarodne skupnosti. Ena izmed največkrat uporabljenih definicij organiziranega kriminala je definicija, ki opredeljuje organiziran kriminal kot vsako skupino z neko obliko formalizirane strukture, katere glavna naloga je pridobivanje denarja z ilegalnimi aktivnostmi. Skupine svoj položaj vzdržujejo z uporabo sile in grožnje, korupcijo javnih uslužbencev, izsiljevanjem in imajo vpliv na pomembne ljudi na določenem območju ali v državi. V svetu se danes v povezavi z organiziranim kriminalom uporabljajo tudi naslednji pojmi:

- internacionalno organiziran kriminal (zajema kriminalne skupine, ki delujejo v eni državi, svoje posle pa lahko razširijo tudi v sosednje države);
- transnacionalno organiziran kriminal (zajema kriminalne skupine, ki imajo vodstvo v eni državi, zaradi obsežne kriminalne dejavnosti pa delujejo tudi v drugih državah);
- multinacionalno organiziran kriminal (zajema združene kriminalne skupine, ki delujejo v različnih državah);
- globalno organiziran kriminal (zajema vse pojavne oblike skupin organiziranega kriminala v svetu).

Organiziran kriminal sodi med vire ogrožanja, in sicer po eni strani kot samostojen vir ogrožanja, po drugi strani pa je močno prepleten z drugimi viri in tako predstavlja 'rdečo nit', ki povezuje tudi na videz nepovezane vire ogrožanja. Organiziran kriminal deluje z velikim številom skupin, ki delujejo prožno in svojo sestavo vedno znova prilagajajo zahtevam določenega okolja. Organiziran kriminal obsega klasična področja, kot so tatvine in vlomi, mamila, igre na srečo, orožje, prostitucija itd. Organiziran kriminal se pojavlja kot vzporedni sistem državnemu sistemu in ga lahko označimo kot družbo, ki kriminalno deluje zunaj kontrole javnosti in oblasti« (Dobovšek 1997, 17–26).

2.1.9 EKSTREMNO NASILJE

Akti ekstremnega nasilja so ugrabitve, umori, uporaba strupov, eksplozivnih naprav ter kemijskih, bakterioloških in radioloških snovi. Pojem ekstremnega nasilja določa kazniva dejanja zoper življenje in telo, premoženje, splošne varnosti ljudi in premoženja ter ostale različne vrste nasilja. To so po noveli Kazenskega zakonika zlasti kazniva dejanja iz 33. in 35. poglavja tega zakonika, oziroma kazniva dejanja zoper varnost Republike Slovenije in njeno ustavno ureditev ter kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo.

»Terorizem in ekstremno nasilje sta pojava, ki predstavljata resno nevarnost vsaki moderni in demokratični državi. Po 11. septembru 2001 je postalo soočanje s terorizmom in ekstremnim nasiljem prioriteta velikih držav. Policija kot organ, ki zagotavlja občanom temeljne svoboščine in pravice, igra pomembno vlogo pri uresničevanju tega cilja. Najpogosteje so žrtve ekstremnega nasilja pripadniki določenih etničnih skupin, nacije, vere in družbenopolitičnih skupnosti. Ko govorimo o ekstremnem nasilju, govorimo o kriminalnem nasilju, ki predstavlja ekstremno izražanje predsodkov in stereotipov v določeni družbeni skupini. Ti stereotipi so lahko ustvarjeni na rasni, etnični ali verski osnovi« (Mraović 2008, 1–2).

2.1.10 SPECIALNE ENOTE

»Specialne enote so relativno majhne formacije s posebej izbranimi pripadniki, ki so usposobljeni, oboroženi in opremljeni za opravljanje takšnih nalog, ki jih redne enote v njihovih matičnih organizacijah ne morejo izvajati v okviru sprejemljive stopnje tveganja. Te enote so praviloma zaradi svoje pomembnosti in občutljivega področja dela bodisi ustanovljene, bodisi nadzorovane ali vodene z najvišjega nivoja izvršne oblasti. Pripadniki specialnih enot morajo biti vrhunsko psihofizično pripravljene ter taktično usposobljene in opremljene, saj izvajajo naloge z najvišjo stopnjo tveganja. Splošna delitev specialnih enot je na vojaške in policijske specialne enote. Kot podskupina pa obstajajo še žandarmerijske specialne enote, ki organizacijsko spadajo v vojaške strukture, vendar v miru opravljajo naloge s področja javne varnosti. Specialne enote so praviloma namenjene boju proti skrajnim oblikam terorizma in reševanju visoko tveganjih situacij, ki ogrožajo vitalne interese države. Takšne situacije so npr. reševanje talcev iz ugrabljenih letal, ladij, vlakov, avtobusov ter iz stavb, varovanje pomembnih mednarodnih dogodkov, domačih in tujih oseb ter nevtralizacija terorističnih, prevratniških in drugih skrajnih kriminalnih organizacij. Skupne značilnosti policijskih specialnih enot so: njihova umestitev v sistem oblasti, način aktiviranja, naloge, notranja organiziranost, izbira kandidatov, urjenje, taktično delovanje itd.« (Gorenak in drugi 2007, 13–14).

»Skupne značilnosti policijskih specialnih enot so zelo natančen in selektiven izbor kandidatov, večja ali manjša prikritost delovanja teh enot, časovna omejenost delovanja v teh enotah, velik poudarek na specialističnem usposabljanju, izpopolnjevanju in urjenju, visoka raven psihične in fizične pripravljenosti, visoka stopnja kolegialnosti in medsebojnega zaupanja, skupinsko delo, težki delovni pogoji ter aktivno ukvarjanje s športi, ki vzdržujejo dobro telesno pripravljenost« (Bezjak 1994, 2).

»Razvoju policijskih specialnih enot namenljajo po svetu precejšnjo pozornost. Tako vojaške kot policijske specialne enote imajo skupnega veliko vojaškega in policijskega znanja, s katerim opravljajo – ne glede na to vojno ali mirno stanje – nadvse različne naloge, ki so posledica različnih motivov. Vojaške specialne enote uporabljajo za subverzivno delovanje, izvajanje prikritih in odkritih sabotаж, gverilsko delovanje in podobno. Policijske specialne enote pa so namenjene za mirnodobno reševanje kočljivih varnostnih situacij, ki vznemirjajo javni red in mir, ogrožajo individualno in kolektivno varnost ter za postopke z nevarnejšimi storilci hujših kaznivih dejanj. Ob tem izvajajo tudi vrsto humanitarnih nalog, saj jim izurjenost in opremljenost omogočata, da ukrepajo tudi v razmerah, ki jim druge službe niso kos. Tudi v vojni so namenjene za izvajanje določenih nalog, ki pa so izključno policijske narave in jih opravljajo le v vojnih razmerah« (Mužič 1993, 58 – 59).

2.1.11 TERORIZEM

Beseda teror izhaja iz latinske besede »terror«, kar pomeni strah in nasilje in je v sodobnem svetu ena izmed ključnih groženj nacionalni in mednarodni varnosti. Terorizem lahko opredelimo kot načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem za doseganje političnih ciljev. K terorizmu lahko uvrstimo grožnje s terorizmom, k temu pa sodijo tudi podpirne dejavnosti, kot so financiranje, rekrutiranje, skrivanje teroristov, usposabljanje, tihotapljenje itd. (Prezelj 2006, 178).

»Terorizem, kakršnega poznamo danes, ni več pretežno ozko politično motiviran, temveč je vzroke zanj treba iskati v verskih, ideoloških in številnih drugih ozadjih. Pri obravnavi mednarodnega terorizma in ekstremizmov vseh vrst je treba upoštevati procese globalizacije, v katerih je Slovenija vse bolj dejavna. V svetu ni enotne definicije terorizma. Obstajajo številne klasifikacije terorizma. Najbolj splošna delitev terorizma je delitev na nacionalni in mednarodni terorizem. Terorizem lahko klasificiramo tudi glede na motiv (kriminalni, politični), politično usmeritev (levi, desni), storilce (državni, skupinski, individualni), izvor teroristov oziroma organizacije (evropski, arabski, južnoameriški itd.) ter območje delovanja (državni, mednarodni)« (Purg v Kovač 1999, 18).

»Terorizem je vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom/civilnim ustanovam v politične ali/in gospodarske namene. Izvajajo ga nedržavne skupine ali države. Terorizem je večinoma javno dejanje, saj hočejo teroristi s tem doseči čim večje število ljudi (s

pomočjo sodobnih medijev, ki pokrivajo take incidente) in tako vplivati na širše javno mnenje» (spletna stran Wikipedia – terorizem, 2008).

»Terorizem je nasilje oziroma grožnja z nasiljem, katerega cilj je doseči vzdušje strahu in preplaha. Vsa teroristična dejanja so zločini, ki so največkrat usmerjeni proti civilnim tarčam. Motivi teroristov so politični, njihove akcije močno odmevajo v javnosti. V nasprotju z ostalimi kriminalnimi dejanji teroristi prevzemajo odgovornost za napade, ki jih izvedejo. Z terorističnimi dejanji želijo povzročiti dolgoročne psihološke posledice nad žrtvami terorističnih dejanj« (MIPT Terrorism Knowledge Base, 2008).

Dejavniki, ki vplivajo na razvoj terorizma, so ponavadi politični, ekonomski in socialni. Na sedanje naraščanje terorizma v svetu pa vplivajo predvsem družbenoekonomske spremembe, ki so poleg velikih migracijskih tokov in razpada komunističnih sistemov omogočile na črnem trgu dostopnost orožja, eksplozivnih sredstev in jedrskih snovi. Pri pojavu terorizma gre za skupine ljudi, ki iščejo svojo identiteto na podlagi nacionalizma, jezika ali religije. Teroristične skupine se borijo za nacionalne ideje, politične ideje, proti državnemu režimu določene države, za uveljavitev religije itd. Za doseganje svojih ciljev uporabljajo različne oblike boja – od izsiljevanj do atentatov. Pri tem prednjačijo ugrabitve, bombni napadi, sabotaže in izsiljevanja. Bistvo terorističnih dejanj je medijska pozornost. Njihov cilj je, da je prisotno čim večje število ljudi in da preko medijev vidi teroristično dejanje čim več ljudi – pomembna je odmevnost terorističnega dejanja. Teroristično delovanje je tako heterogeno in težko predvidljivo (Dobovšek 1997, 80).

»Slovenska zakonodaja omogoča učinkovito zoperstavljanje terorizmu. Kot dejanja terorizma so opredeljena kazniva dejanja, ki jih lahko izvršijo posamezniki ali organizirane kriminalne združbe proti državi (lastni ali tuji) ali mednarodni organizaciji in njenim vitalnim interesom, ustavno zagotovljeni pravni varnosti vseh kategorij svobode in premoženja, storjena z akti ekstremnega nasilja, kot so ugrabitve, umori, uporaba strupov, eksplozivnih naprav, kemijskih, bakterioloških in radioloških snovi. To so po noveli Kazenskega zakonika zlasti kazniva dejanja iz poglavja zoper varnost Republike Slovenije in njeno ustavno ureditev ter kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo« (Kazenski zakonik, 2004).

Tudi slovenski Kazenski zakonik razlikuje pojma nacionalni in mednarodni terorizem. Tisti, ki stori kaznivo dejanje nacionalnega terorizma »*z namenom, da bi ogrozil ustavno ureditev ali varnost Republike Slovenije, povzroči eksplozijo ali požar, ali stori kakšno drugo splošno nevarno dejanje ali nasilje, ali*

zagrozi z uporabo jedrske snovi ali drugih sredstev za množično pobijanje ljudi in tako ustvari pri ljudeh občutek negotovosti ali prestrašenosti, se kaznuje z zaporem najmanj treh let» (Kazenski zakonik, 355 čl).

»Za kaznivo dejanje mednarodnega terorizma gre takrat, ko so navedena dejanja storjena z namenom, da bi škodovala tuji državi ali mednarodni organizaciji, oziroma da bi se prisililo kako pravno osebo, mednarodno organizacijo ali državo, da kaj stori ali opusti« (Gorenak in drugi 2007, 16).

»Evropska unija je opredelila teroristično ogrožanje in teroristična kazniva dejanja kot namerno povzročena kazniva dejanja posameznikov ali skupin proti eni ali večim državam, njihovim institucijam ali ljudem s ciljem ustrahovanja in resnega spreminjanja ali uničenja politične, ekonomske ali družbene strukture« (Prezelj 2006, 178).

2.1.12 BOJ PROTI TERORIZMU

»Teroristično nasilje je države prisililo k protiukrepom in pripravi ustreznih odgovorov. Ukrepe lahko razdelimo na pasivne (defenzivne) in aktivne (ofenzivne), najbolj uspešen ukrep proti terorizmu pa je odpravljanje njegovih vzrokov, kar pa je popolnoma idealistično pričakovanje« (Krunić 1993, 415).

»Protiteroristično delovanje je ofenzivna dejavnost, ki vključuje napade na teroristične organizacije, objekte, morska in zračna plovila ter izoliranje in zajetje teroristov. Protiteroristični ukrepi so namenjeni zmanjšanju ranljivosti sil, posameznikov in lastnine za terorizem, vključno z omejenimi reakcijami in onemogočanjem teroristov s strani vojske« (Vojaška doktrina 2006, 103).

»Ukrepi držav zoper terorizem so naslednji:

- obveščevalna dejavnost;
- fizična zaščita objektov in osebnosti;
- aretacije in kaznovanje teroristov;
- mednarodna izolacija in izvajanje drugih sankcij zoper države, ki podpirajo teroriste;
- sprejetje mednarodnih konvencij, ki sankcionirajo konkretne oblike terorizma;¹
- posebne enote, specializirane za boj proti teroristom (kot zadnji ukrep),
- aktivno sodelovanje v načrtovanju kriznega upravljanja;
- taktični ukrepi za obvladovanje terorističnih incidentov.

Za boj proti terorizmu so potrebne vrhunsko izurjene, opremljene in organizirane specializirane sile. Prav tako se je potrebno vključiti v mednarodno sodelovanje na področju boja proti terorizmu (izmenjava podatkov, sodelovanje v konkretnih akcijah ipd.)« (Krunić 1993, 414–422).

»Boj zoper terorizem ne temelji samo na vojaški varnostni in obveščevalno-varnostni aktivnosti. Vključevati mora diplomatsko, politično, gospodarsko, zdravstveno in znanstveno dejavnost. Boj proti terorizmu ne sme pomeniti maščevanja in ne sme imeti rasnega, verskega ali podobnega predznaka in ne sme bistveno posegati v dosežene standarde pri varovanju človekovih pravic« (Anžič 2002, 465).

Kompleksnost terorističnega ogrožanja je tako velika, da že ob srednji intenzivnosti zahteva aktiviranje velikega dela nacionalnovarnostnega sistema oziroma varnostnih mehanizmov katerekoli države. Aktiviranje velikega števila organov zahteva oblikovanje medresorskega sodelovanja in koordiniranja na operativni in strateški ravni v vseh fazah protiterorističnega delovanja. Model celovitega in integriranega protiterorističnega delovanja pa prispeva k učinkovitosti in fleksibilnosti protiterorističnega delovanja, racionalizaciji protiterorističnega nacionalnega delovanja in preprečevanju podvajanja (podvajanja dejavnosti, razvojnih programov, izobraževalnih programov, programov nabave, denarnih sredstev ipd.) ter institucionalizaciji že tako prepegoste improvizacije med resorji (Prezelj 2007, 78).

---

¹ Mednarodna konvencija proti jemanju talcev (1979 v okviru OZN), Tokijska konvencija o kaznivih dejanjih in drugih dejanjih, izvršenih v letalih (1963), Haška konvencija o preprečevanju ugrabitve letal (1970), Evropska konvencija o preprečevanju terorizma (1977).

3. ZGODOVINSKI RAZVOJ POLICIJSKIH SPECIALNIH ENOT V REPUBLIKI SLOVENIJI

V specialistični nalogi predstavljam vzroke za nastanek SE GPU. V nadaljevanju želim predstaviti razvoj in delovanje SE GPU v petih, za njo prelomnih časovnih obdobjih.

3.6 PRVA RAZVOJNA FAZA – NASTANEK SPECIALNE ENOTE POLICIJE (leto 1972)

Začetek sedemdesetih let predstavlja mejnik v ustanavljanju specialnih enot po svetu, ko splošne policijske enote s svojo izurjenostjo in opremljenostjo niso bile več kos razraščajočemu terorizmu. Rojstvo prve enote, ki je imela nalogo razreševanja najzahtevnejših varnostnih nalog, sega v leto 1973 in je povezano z vdorom teroristične skupine »Feniks« na območje takratne Jugoslavije ter pobjem izraelskih športnikov na olimpijskih igrah v Munchnu leta 1972 (spletna stran Policija – Specialna enota, 2008).

»Enaindvajsetega junija leta 1972 je čez mejo z Avstrijo v Jugoslavijo vdrla diverzantsko-teroristična skupina pripadnikov hrvaškega revolucionarnega bratstva, imenovana »Feniks«, in na območju Bosne in Hercegovine (planina Raduša) pričela oborožen boj zoper legalno izvoljeno oblast. V akciji za prijetje teroristov, znani pod imenom »Raduša«, so tedanje jugoslovanske oblasti uporabile svoj uradni koncept – TO (Teritorialno obrambo) in tako spoznale, da TO in masovna mobilizacija nista bili najbolj smotrni način za reševanja konflikta. Pri posredovanju osem tisoč pripadnikov tedanje narodne milice, enot JLA (Jugoslovanske ljudske armade) in TO je bilo ubitih petnajst teroristov, štirje pa so bili prijeti. V akciji je bilo prav tako mrtvih trinajst miličnikov in vojakov, veliko več pa je bilo ranjenih« (Bogdanovič, 2003).

»Zaradi delovanja sovražne skupine in napovedi politične migracije, da se bo skupini devetnajstih teroristov priključilo še več njihovih pristašev ter podatkov, da bodo ti potovali čez ozemlje Republike Slovenije, je predsednik SFRJ (Socialistične federativne republike Jugoslavije) leta 1972 izdal ukaz za formiranje specialnih enot v vseh republikah, tj. za vodenje boja proti terorizmu. Republiški sekretar za notranje zadeve, Marjan Orožen, je na podlagi ukaza leta 1972 izdal Odločbo o ustanovitvi specialne enote RSNZ (Republiškega sekretariata za notranje zadeve) Republike Slovenije, ki se je zbrala 24. 7. 1972 na Ugarju pri Ribnici. Enota se je usposabljala na tečaju za posebne naloge.

Pogoji za sodelovanje na tečaju so bili naslednji:

- kandidati naj ne bi bili starejši od 25 let in po možnosti samski;
- kandidati so morali imeti končano srednjo šolo za notranje zadeve;
- kandidati so morali imeti opravljen vozniški izpit A- in B-kategorije;
- kandidati so morali poznati osnove smučanja in plavanja;
- kandidati so morali biti večji borilnih veščin (III. stopnja – ju jitsu);
- kandidati so morali imeti pozitivno oceno iz streljanja;
- kandidati so morali biti zdravstveno in fizično sposobni za opravljanje nalog, katere naj bi izvajala specialna enota milice;
- kandidati so morali imeti pozitivno oceno iz svoje osebnosti, zlasti glede moralno-političnih lastnosti, hrabrosti, vztrajnosti, delavnosti in strokovne sposobnosti.

Specialni tečaj miličnikov je potekal od 23. 10. 1972 do 24. 11. 1972. Za razliko od prvega tečaja se je k organizaciji tečaja pristopilo plansko, vsi miličniki so bili testirani, izbor pa opravljen na podlagi doseženih rezultatov (od 41 pripadnikov jih je uspešno zaključilo tečaj 39). Po končanem usposabljanju so se policisti vrnili v matične enote, zadržali pa so opremo in oborožitev. Enota je bila oborožena z jurišnimi puškami M-70 in M-70A tipa Kalašnikov ter pištolami M-57, kar je bila za takratne razmere najboljša lahka oborožitev. Enota je tako formalno obstajala, vendar pa se do formiranja čete za posebne naloge v celoti ni nikoli več sestala« (Gorenak in drugi 2007, 9).

»Specialno enoto RSNZ so sestavljali posebej usposobljeni delavci organov za notranje zadeve. Enota je imela formacijo voda, ki je štel tri oddelke. V enoti je bilo sistemiziranih 41 delovnih mest. Poveljnika specialne enote RSNZ, njegovega pomočnika in komandirje oddelkov je s posebno odločbo imenoval republiški sekretar za notranje zadeve. Ostale miličnike pa je v specialno enoto razporedil pomočnik republiškega sekretarja za notranje zadeve v soglasju s predstojniki organizacijskih enot RSNZ. Specialno enoto RSNZ je lahko aktiviral in ji dajal naloge republiški sekretar za notranje zadeve ali od njega pooblaščen oseba. Načrt aktiviranja enote pa je pripravljala inšpektorat milice RSNZ. Strokovna, vojaška in idejno-politična vzgoja pripadnikov enote se je izvajala po posebnem učnem načrtu, ki ga je izdelal inšpektorat milice RSNZ v sodelovanju s Službo državne varnosti« (Odločba o ustanovitvi specialne enote 1972, 1–8 čl.).²

---

² Odločba o ustanovitvi specialne enote je bila sprejeta na podlagi Zakona o notranjih zadevah (Ur. l. SRS, št. 13/67) ter prvega odstavka 59. člena Zakona o republiški upravi SR Slovenije (Ur. l. SRS, št. 14/65).

Naloge in pristojnosti specialne enote RSNZ so bile naslednje:

- uničevanje oboroženih skupin, ki ogrožajo z ustavo določen red;
- razbijanje agresivnih skupin demonstrantov;
- opravljanje drugih posebnih nalog na območju SR Slovenije.

3.7 DRUGA RAZVOJNA FAZA (od leta 1972 do leta 1976)

»Četa milice je bila ustanovljena z Odločbo o ustanovitvi čete milice iz leta 1972. Odločba je stopila v veljavo 1. 1. 1973. Datum 1. 3. 1973 šteje kot 'rojstvo' sedanje SE GPU. Z ustanovitvijo čete milice in znotraj nje voda milice za posebne naloge je prenehala delovati specialna enota RSNZ. Četa milice je bila posebna enota milice v organizacijski sestavi inšpektorata milice RSNZ, ki je imela sistemiziranih 84 delovnih mest. Četo milice so sestavljali vodstvo čete, vod milice za posebne naloge z oddelki in vod milice za zavarovanje objektov. Komandir čete je bil za svoje delo in delo čete odgovoren načelniku inšpektorata milice RSNZ. Komandirji vodov so za svoje delo in delo podrejenih bili odgovorni komandirju čete milice, komandirji oddelkov pa komandirjem vodov. Vod milice za posebne naloge je bil ustanovljen 1. marca 1973. Sestavljen je bil iz treh oddelkov s skupaj 35 miličnikov, ki so leta 1972 uspešno končali usposabljanje, za delo pa so se odločili prostovoljno. Dejansko je v tej enoti ostalo le 26 miličnikov. Zaradi kadrovskih potreb je bila julija leta 1973 v enoto sprejeta skupina kadetov, saj so njeni pripadniki odšli na nove delovne dolžnosti.

Naloge in pristojnosti voda za posebne naloge so bile naslednje:

- uničevanje oboroženih skupin, ki so ogrožale z ustavo določen red;
- razbijanje agresivnih skupin, ko sta bila huje kršena javni red in mir;
- varovanje določenih oseb in posebno pomembnih objektov (spremljanje varovanih oseb, zavarovanje objektov v izrednih situacijah);
- posebna zavarovanja (spremstvo kolon s posebnimi vozili, zavarovanje objektov, intervencije v primeru napada);
- občasne preventivne akcije (patruljiranje in zasede ob državni meji, posebne akcije na mejnih prehodih, kontrole na vlakih in cestah, nadzor nad območji in objekti, ki so bili posebnega pomena za milico)« (Odločba o ustanovitvi čete milice 1972, 1– 8 čl.).³

---

³ Odločba o ustanovitvi čete milice je bila sprejeta na podlagi 26. člena Zakona o notranjih zadevah (Ur. l. SRS, št. 47–359/72), ki jo je izdal republiški sekretar za notranje zadeve.

Značilnost druge razvojne faze je formiranje stalne specialne enote – voda za posebne naloge. Pozitivna stran tega obdobja je v tem, da je enota začela z resnimi izobraževanji, usposabljanji ter urjenji. Vod za posebne naloge je bil organizacijsko umeščen med druge enote znotraj čete milice, vendar z različnimi delovnimi področji. Posledica tega je bila, da se je vod za posebne zadeve izgubljal v preširokem klasičnem usposabljanju miličnikov (primanjkovalo je časa za specialistično usposabljanje).

3.8 TRETJA RAZVOJNA FAZA (od leta 1976 do 1990)

Tretje obdobje razvoja zajema čas od leta 1976 do leta 1990. Prvotno je imela četa milice za posebne naloge sistemiziranih 84 delovnih mest, po drugi reorganizaciji pa že 178.

»ZEM (Zaščitna enota milice) RSNZ je bila posebna enota milice za opravljanje določenih nalog s področja varnosti v mirnem obdobju, v izrednih razmerah, v neposredni vojni nevarnosti in v vojni. ZEM je bila organizacijska enota uprave milice oziroma poveljstva milice RSNZ. ZEM je bila v mirnem obdobju sestavljena iz vodstva zaščitne enote, voda milice za posebne naloge, voda milice za zavarovanje ter voda milice za prometne operativno-tehnične zadeve. Komandir je bil za svoje delo in delo ZEM odgovoren upravi milice RSNZ, v neposredni vojni nevarnosti in vojni pa poveljstvu milice RSNZ. ZEM so sestavljali miličniki, ki so bili razporejeni v enoto za nedoločen čas, in miličniki, ki so bili razporejeni v ZEM za določen čas.

Naloge voda milice za posebne naloge v okviru ZEM so bile naslednje:

- odkrivanje, prijemanje in uničevanje skupin in posameznikov, ki ogrožajo ali rušijo z ustavo določen red;
- vzdrževanje in vzpostavljanje javnega reda in miru, če je bil le-ta huje kršen;
- izvajanje protidiverzantske zaščite;
- zavarovanje prevoza denarnih vrednosti Narodne banke SR Slovenije;
- opravljanje posebnih nalog s področja zavarovanja ob hujših elementarnih in drugih nesrečah ter drugih posebnih zavarovanjih« (Odločba o organizaciji in delu zaščitne enote milice RSNZ SR Slovenije 1976, 1–16 čl.)⁴

»ZEM se je z Odločbo o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji zaščitne enote milice republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije reorganizirala, leta 1978.⁵ Po tej

---

⁴ Odločba o organizaciji in delu ZEM RSNZ SR Slovenije je bila sprejeta na podlagi 61. člena Zakona o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah (Ur. l. SRS št. 47/72 in 23/76), ki jo je izdal republiški sekretar za notranje zadeve SR Slovenije.

odločbi je bila ZEM organizacijska enota uprave milice RSNZ. Enoto je vodil načelnik, ki je bil za svoje delo in delo enote odgovoren načelniku uprave milice RSNZ.

ZEM so sestavljale sledeče enote:

1. vodstvo ZEM (s sedežem v Ljubljani);
2. četa milice za posebne naloge (s sedežem v Ljubljani), ki sta jo tvorila:
  - vod za protiteroristične in protidiverzantske naloge, ki je štel pet oddelkov;
  - vod za prometno-operativne naloge.
3. četa milice za zavarovanje oseb in objektov (s sedežem v Ljubljani), ki so jo tvorili:
  - vod za spremstvo varovanih oseb s tremi oddelki;
  - vod za varovanje objektov;
  - vod za varovanje varovanega območja Kočevska reka (s sedežem v Kočevski reki);
  - oddelek za varovanje objekta na Bledu;
  - oddelek za spremstvo denarnih pošilk;
4. samostojni oddelek za materialno-tehnične zadeve (s sedežem v Ljubljani).

ZEM je v tem času izvajala pretežno splošne policijske naloge. Pripadniki vseh enot so izvajali naloge iz vseh delovnih področij. Prelivanje kadrov iz ene enote v drugo je bilo stalno in nekontrolirano. To je bil čas stagnacij, velikih kadrovskih premeščanj in vedno večjega oddaljevanja od osnovnega namena ustanovitve voda za protiteroristične in protidiverzantske naloge« (Odločba o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji zaščitne enote milice republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije 1978, 1–8 čl.).

3.9 ČETRТА RAZVOJNA FAZA (od leta 1990 do leta 1991)

Četrto obdobje v razvoju pomeni specifično delovanje, ko je specialna enota opravljala naloge, ki niso običajne za takšne enote. Obdobje zajema čas od maja leta 1990 do decembra leta 1991.

---

⁵ Odločba o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji zaščitne enote milice republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije je bila sprejeta na podlagi 61. člena zakona o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah (ur. l. SRS št. 47/72 in 23/76), katero je izdal republiški sekretar za notranje zadeve SR Slovenije.

Zaradi nalog, ki jih je enota dobila od avgusta do septembra leta 1990, je bila z odločbo ministra za notranje zadeve, dne 23. 8. 1990 ustanovljena SEM (Specialna enota milice) RSNZ.⁶

»SEM je bila posebna enota milice za trajno opravljanje določenih nalog iz pristojnosti RSNZ na celotnem območju Republike Slovenije. Bila je samostojna organizacijska enota RSNZ, vezana neposredno na republiškega sekretarja za notranje zadeve. Enota se je formirala iz obstoječega sestava ZEM. SEM je vodil poveljnik, ki je bil za svoje delo in delo enote odgovoren neposredno sekretarju za notranje zadeve ali osebi, ki jo je pooblastil. Enoto je lahko aktiviral in ji dajal naloge sekretar za notranje zadeve, oz. z njegove strani pooblaščen oseb. SEM so sestavljale naslednje notranje organizacijske enote:

- poveljstvo SEM;
- operativna enota »A«;
- operativna enota »B«;
- mehanizirana enota;
- enota za protidiverzijsko zaščito;
- enota za oskrbo.

Naloge SEM so bile naslednje:

- usposabljanje pripadnikov SEM;
- protiteroristično delovanje;
- načrtovanje, priprava in izvedba nalog, povezanih z najtežjimi kaznivimi dejanji;
- zavarovanje najvišjih predstavnikov domače in tuje oblasti;
- varovanje letal in ladij;
- delovanje ob hujših elementarnih in drugih nesrečah;
- delovanje ob hujših neredih in demonstracijah;
- nudenje pomoči in inštrukcije pri izvajanju usposabljanja enot in služb ONZ (Organov za notranje zadeve) ter struktur izven ONZ;
- druge naloge, ki jih je odredil republiški sekretar za notranje zadeve.

Usposabljanje SEM so izvajali po posebnem programu, ki ga je izdelalo poveljstvo SEM v sodelovanju z upravo milice. Nadzor nad izvajanjem programa usposabljanja so izvajali delavci, ki jih je pooblastil republiški sekretar za notranje zadeve« (Odločba o ustanovitvi, delovnem

---

^a Odločba je bila sprejeta na podlagi 22. člena Zakona o notranjih zadevah (Ur. l. SRS, št. 22/80), ki jo je izdal republiški sekretar za notranje zadeve SR Slovenije.

področju in notranji organizaciji Specialne enote milice Republiškega sekretariata za notranje zadeve Republike Slovenije, 1990, čl. 1–8).

Začetek korenitih sprememb (zmaga demokratičnih strank) in podiranje temeljev državnosti Slovenije je pomenila poskus zvezne države, da razoroži drugi obrambni sistem države, TO. Verjetno je bil prav ta poskus, tisti trenutek, ki je sprožil plaz aktivnosti, ki bi se dejansko lahko začele mnogo kasneje ter z večjimi posledicami. Pregled zaprtega območja Gotenice, Kočevske reke in Škrilja so bile aktivnosti, s katerimi je začela SEM uspešno pot specifičnega delovanja. Ustanovitvi enote je sledilo obdobje neposrednih priprav na morebitni vojaški spopad z JLA. Prva aktivnost enote je bila tudi njena prva resna preizkušnja »preverjanja obnašanja« za uporabne naloge, ki so sledile. Enota je vse preizkušnje prestala in odigrala strateško vlogo v času kritičnega obdobja pri osamosvojitvi Slovenije. Sposobna je bila opraviti tudi najbolj zaupne naloge v zvezi z odločitvijo o osamosvojitvi države. Enota se je iz osnovne lokacije premaknila na rezervne lokacije. Opremo in orožje so premestili na skrivne depoje. Pripadniki enote so marsikatero noč preživeli na svojih rezervnih lokacijah, varovali določene objekte in se pripravljali za delovanje v primeru nenadnih akcij JLA. Poleg vseh teh nalog pa je enota izvajala naloge, ki sodijo v delokrog v normalnih razmerah. Prelomno obdobje za enoto pomeni vojna, v kateri je enota sodelovala. V vseh nalogah je enota delovala samoiniciativno, zrelo in hrabro.⁷

»V obdobju osamosvojitve je bila SEM zelo aktivna. Izvajala je večinoma vojaške akcije: zajetje tankov na Toškem čelu, borba pri Trzinu, zajetje diverzantov v Depali vasi, priprava akcije za preprečitev ekološke katastrofe v Mokronogu, sodelovanje v borbah ob Dolenjski magistrali itd.« (Končar v Gorenak in drugi 2007, 19).

Nato je sledilo obdobje umika zvezne vojske, kjer so pripadniki SEM odigrali pomembno vlogo, saj je bila potrebna njihova stalna prisotnost. Pripadniki SEM so sodelovali pri varovanju izhoda vodstvenega kadra JLA iz kasarn, pri varovanju prebivalcev ob letališču Cerklje ter pri zavarovanju odhoda zvezne vojske konec oktobra 1991 z ozemlja Slovenije. Decembra 1991 je bilo končano obdobje vojaškega delovanja enote. Enota se je začela postopno privajati na normalne razmere in naloge, zaradi katerih je bila ustanovljena. Delo po desetdnevni vojni in odhodu zadnjega vojaka iz Slovenije je narekovalo spremembo organizacije SEM iz leta 1990, ki je bila predvidena in namenjena izključno za delovanje v neposredni vojni nevarnosti in vojni. Glede na to je takratno poveljstvo SEM proučilo obstoječo organizacijo in sistemizacijo enote ter

---

⁷ Ministrstvo za notranje zadeve, arhivsko gradivo SE GPU (2003).

pripravilo predlog sprememb. Poleg že navedenih razlogov je na predlog sprememb vplivala še pričakovana selitev enote v nove objekte na Podutiško cesto, razpolaganje s številno moderno opremo ter možnosti organiziranja dela in zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev.⁸

3.10 PETA RAZVOJNA FAZA (obdobje po letu 1991)

»Septembra 1992 je bila sprejeta Odločba o spremembi in dopolnitvi Odločbe o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji SEM RSNZ Republike Slovenije.⁹ Na podlagi te odločbe je bilo spremenjeno uradno ime enote iz SEM RSNZ v SE MNZ (Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve. SE MNZ je imela enako pristojnost delovanja kot prej (celotno območje Slovenije). SE MNZ je bila samostojna notranjeorganizacijska enota (z nespremenjeno notranjo strukturo) ter neposredno podrejena takratnemu ministru za notranje zadeve.

Naloge SE MNZ so bile naslednje:

- protiteroristično delovanje;
- sodelovanje pri prijemu storilcev hujših kaznivih dejanj;
- sodelovanje pri varovanju najvišjih predstavnikov domače in tuje oblasti;
- sodelovanje pri varovanju določenih objektov;
- sodelovanje pri delovanju ob hujših elementarnih in drugih nesrečah;
- usposabljanje pripadnikov SE MNZ, nudenje pomoči in inštruktaža pri izvajanju usposabljanja enot in služb ONZ ter struktur izven ONZ;
- druge naloge, ki jih je v okviru svojih pristojnosti odredil minister za notranje zadeve ali oseba z njegovim pooblastilom« (Odločba o spremembi in dopolnitvi Odločbe o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji Specialne enote Republiškega sekretariata za notranje zadeve Republike Slovenije, 1992, čl. 1–7).

V obdobju od leta 1992 do leta 1994 so predstavljale rdečo nit sledeče aktivnosti SE MNZ:

- zagotavljanje čim boljših pogojev za delo in razvoj enote;
- zagotavljanje visoke strokovne usposobljenosti svojih pripadnikov;
- ugotovitev in zagotavljanje primerne vrednotenja delovnih mest (status pripadnikov);
- vključevanje v operativno delo služb MNZ.

---

⁸ Ministrstvo za notranje zadeve, arhivsko gradivo SE GPU (2003).

⁹ Odločba o spremembi in dopolnitvi Odločbe o ustanovitvi, delovnem področju in notranji organizaciji SEM RSNZ Republike Slovenije je bila sprejeta na podlagi 22. člena Zakona o notranjih zadevah (Ur. l. SRS, št. 28/80 in 27/89 in Ur. l. RS, št. 19/91 in 5/92).

Leto 1994 je bilo za pripadnike SE MNZ milo rečeno dramatično. V letnem poročilu o delu SE MNZ je pisalo naslednje: »Za Specialno enoto so v letu 1994 značilne velike organizacijske in kadrovske spremembe. Operativna sposobnost enote je bila bistveno zmanjšana zaradi odhoda velikega števila uslužbencev na druga delovna mesta ter nepredvidljivih dogodkov, zaradi katerih je bilo večje število delavcev začasno odstranjenih z dela. Črno leto je sprožila »medijska vojna«, zaradi domnevne vpletenosti posameznih pripadnikov SE MNZ pri ropu v Celovcu, cigaretnem ropu na zaloški cesti in pri nasilnih vselitvah na Bezenškovi ulici v Ljubljani«.

S spremembo akta o organizaciji in sistemizaciji delovnih mest je bilo sistemiziranih 104 delovnih mest (prej 149). Kljub zmanjšanju delovnih mest se operativnost enote ni bistveno zmanjšala. V enoti je bilo sistemizirano in popolnjeno delovno mesto psihologa, ki je v osnovi skrbel za psihološka usposabljanja, svetovanje in selekcijo novih kadrov ter skrbel za razvoj poklicne kariere pripadnikov SE MNZ.

Leto 1996 je bilo usmerjeno v analizo preteklega leta in je bilo brez večjih pretresov. Operativno delo je bilo vezano na opravljanje naslednjih operativnih nalog:

- prijetje hujših storilcev kaznivih dejanj v zvezi z orožjem, eksplozivnimi snovmi in mamili;
- sodelovanje pri obisku papeža v Sloveniji v prvi polovici leta;
- zavarovanje oseb pred izsiljevalskimi skupinami ter njihovo prijetje.

Na področju usposabljanja je bilo dograjevanje znanj usmerjeno na prijetje storilcev v letalu, avtobusu in vlaku. V okviru usposabljanj na ozkih delovnih področjih je bilo organizirano usposabljanje potapljačev.

V tem letu se je pojavilo resno mednarodno sodelovanje z drugimi evropskimi policijskimi specialnimi enotami v obliki tekmovanj in seminarjev, in sicer:

- udeležba na mednarodni tekmi policijskih specialnih enot na Nizozemskem (policisti so zasedli odlično drugo mesto);
- obisk pri avstrijski policijski specialni enoti »EKO-COBRA (Einsatzkommando COBRA)«;
- sodelovanje na konferenci o delu specialnih enot v Munstru (Nemčija);

- sodelovanje na 1. mednarodni konferenci specialnih enot na Madžarskem;
- vzpostavitev kontakta s policijo iz Sarrya (Velika Britanija).¹⁰

»Z reorganizacijo je leta 1998 policija postala organ v sestavi ministrstva za notranje zadeve. Dve leti kasneje pa je z Zakonom o policiji SE MNZ postala NOE (Notranja organizacijska enota) GPU« (Gorenak in drugi 2007, 19).

3.11 SKLEP

Za zgodovinski nastanek sodobnih policijskih specialnih enot, tako v takratni Jugoslaviji in Sloveniji kot tudi v Evropi, štejemo leto 1972. Vzroki za nastanek teh enot so bili na območju Jugoslavije drugačni kot v Nemčiji, vendar pa so razlogi za njihovo ustanovitev popolnoma enaki – pojav terorizma, organiziranega kriminala in ekstremnega nasilja. Terorizem je v zgodnjih sedemdesetih letih izbruhnil tudi na evropskih tleh in tako naletel na nepripravljeno policijo in druge varnostne organe, ki so se mu skušali upreti.

2.1.13 ORGANIZACIJSKO SPREMINJANJE SPECIALNE ENOTE POLICIJE

S proučevanjem enote skozi različna obdobja sem ugotovil, da je bila enota v času njenega nastanka organizirana v obliki voda, ki je štel tri oddelke. V tem času je bilo sistemiziranih 41 delovnih mest. Z ustanovitvijo čete milice je bil poleg vodstva čete in voda za zavarovanje objektov ustanovljen tudi vod milice za posebne naloge z oddelki. Vod milice za posebne naloge je bil ustanovljen 1. marca 1973. Sestavljen je bil iz treh oddelkov (35 miličnikov). Značilnost druge razvojne faze je formiranje stalne specialne enote – voda za posebne naloge ter sistematičen pristop do dela (izobraževanje, urjenje). V tretji razvojni fazi je sledila reorganizacija čete milice. Ustanovljena je bila ZEM RSNZ, v okviru te pa vod milice za posebne naloge (leta 1976). ZEM RSNZ se je leta 1978 reorganizirala. V okviru ZEM in čete milice je deloval vod za protiteroristične in diverzantske naloge, ki je štel pet oddelkov. Sedanji naziv in sodobno notranjo organizacijo je SE GPU dobila leta 1990, ko je bila iz dela ZEM ustanovljena sodobna in samostojna Specialna enota milice (četrti razvojna faza). SEM je bila sestavljena iz: poveljstva, operativne enote A, operativne enote B, mehanizirane enote, enote za protidiverzijsko zaščito in enote za oskrbo. V peti razvojni fazi (po letu 1991) se je spremenil uradni naziv enote iz SEM MNZ v SE MNZ, ki je bila samostojna notranjeorganizacijska enota z nespremenjeno notranjo strukturo. Leta 1998 je sledila reorganizacija celotne policije, ki je postala organ v sestavi

---

¹⁰ Ministrstvo za notranje zadeve, arhivsko gradivo SE GPU (2003).

ministrstva za notranje zadeve. Dve leti kasneje pa je SE MNZ postala notranjeorganizacijska enota GPU, ki so jo sestavljale: vodstvo enote, enota A s štirimi operativnimi skupinami, enota B s tremi operativnimi skupinami, enota C, enota za izpopolnjevanje in usposabljanje ter enota za protibombno zaščito z dvema oddelkoma. SE GPU je skozi čas doživela spremembe v svoji organizaciji in nalogah zaradi posodabljanja in prilagajanja novim pojavnim oblikam in taktikam delovanja kriminalnih skupin ter porasta nasilja pri klasičnih kaznivih dejanjih. Iz organizacijskega vidika proučevanja enote lahko opazimo, da je bila enota v času nastanka pa vse do leta 1990 organizirana v obliki voda in oddelkov z razmeroma majhnim številom policistov. Menim, da organiziranost enote do leta 1990 in preštevne reorganizacije v okviru policijskega sistema niso omogočale kvalitetnega razvoja enote zaradi nefunkcionalne organiziranosti v obliki vodov in oddelkov, ki so bili del večje policijske organizacije – čete. Poleg tega so policisti, ki naj bi bili namenjeni za protiteroristično delovanje, opravljali še splošne policijske naloge, kar pa je negativno vplivalo na usposobljenost policistov in njihovo opremo, tj. za izvajanje nalog z največjo stopnjo tveganja. Šele v obdobju po letu 1990 je enota postala samostojna organizacijska enota s sodobno organizacijsko strukturo, za katero je značilno, da ima svoje vodstvo, operativne skupine s specialisti, skupino za izobraževanje ter skupino za podporo. S sodobno organizacijsko strukturo in relativno samostojnostjo je bilo nadgrajeno urjenje, usposabljanje in kadrovski izbor pripadnikov, taktično-operativno delovanje ter materialno-tehnična sredstva enote.

2.1.14 SPREMINJANJE SISTEMSKÉ UMEŠČENOSTI SPECIALNE ENOTE POLICIJE

V času nastanka je bila specialna enota RSNZ neposredno podrejena republiškem sekretarju za notranje zadeve, ki je s posebno odločbo imenoval poveljnika, njegovega pomočnika in tri komandirje oddelkov. Ostale miličnike pa je razporedil v enoto pomočnik republiškega sekretarja v soglasju s predstojniki organizacijskih enot RSNZ. Četa milice, v kateri je deloval vod milice za posebne naloge (druga razvojna faza), je bila v organizacijski sestavi inšpektorata milice RSNZ. Komandir čete milice je bil za svoje delo in delo čete odgovoren načelniku inšpektorata milice RSNZ, komandirji posameznih vodov pa komandirju čete milice. Vod za posebne naloge je bil organizacijsko umeščen med druge enote znotraj čete milice, vendar z različnimi delovnimi področji. V tretji razvojni fazi je bila ZEM organizacijska enota uprave milice oziroma poveljstva milice RSNZ. Komandir ZEM je bil za svoje delo in delo enote odgovoren upravi milice RSNZ, v neposredni vojni nevarnosti in vojni pa poveljstvu milice RSNZ. Z reorganizacijo leta 1978 je bila ZEM organizacijska enota uprave milice RSNZ. ZEM je vodil načelnik, ki je bil za svoje delo in delo enote odgovoren načelniku uprave milice RSNZ. V četrti razvojni fazi je bila SEM RSNZ

samostojna organizacijska enota, neposredno podrejena republiškem sekretarju za notranje zadeve. SEM je vodil poveljnik, ki je bil za svoje delo in delo enote neposredno odgovoren republiškem sekretarju za notranje zadeve ali osebi, ki jo je pooblastil. SEM sta lahko aktivirala le republiški sekretar ali oseba, ki jo je pooblastil. S spremembo uradnega naziva SEM RSNZ v SE MNZ leta 1992 (peta razvojna faza) je ta enota imela enake pristojnosti delovanja (celotno območje Slovenije) in bila samostojna notranjeorganizacijska enota ter neposredno podrejena ministru za notranje zadeve. Leta 2000 je SE MNZ na podlagi Zakona o policiji postala notranjeorganizacijska enota GPU ter neposredno podrejena generalnemu direktorju policije. Poveljnik SE GPU je za svoje delo in delo enote odgovoren generalnemu direktorju policije. Glede na spreminjanje sistemske umeščenosti enote lahko opazimo, da je bila enota v prvi, četrti in peti razvojni fazi podrejena republiškem sekretarju za notranje zadeve oziroma ministru za notranje zadeve. Glede na visoko sistemsko umeščenost enote v policijskem sistemu lahko sklepamo, da je bila enota relativno samostojna pri svojem delovanju, kar se je še posebej dobro izkazalo v obdobju osamosvojitvene vojne, ko je bilo treba delovati prikrito. V drugi razvojni fazi je bil Vod za posebne naloge umeščen med druge enote z različni delovnimi področji znotraj čete, ta pa je bila umeščena v inšpektorat milice RSNZ. V tretji razvojni fazi je bila ZEM organizacijsko umeščena v upravo milice RSNZ. Menim, da je bilo drugo in tretje razvojno obdobje čas stagnacije razvoja enote zaradi neprimerne sistemske umeščenosti, kar je bilo posledično izkazano z omejeno samostojnostjo in različnostjo izvajanja nalog (opravljanje nalog na več policijskih področjih).

2.1.15 SPREMINJANJE IZVAJANJA NALOG SPECIALNE ENOTE POLICIJE

Naloge SE GPU so se skozi različna časovna obdobja spreminjale, kot so se spreminjali njena organizacija, sistemska umeščenost, oprema in taktično delovanje ter izurjenost. Skozi vse razvoje faze enote je bila njena glavna naloga boj proti terorizmu in organiziranem kriminalu, zaradi česar je bila ta enota ustanovljena. V obdobju od leta 1972 do leta 1990 je poleg glavne naloge (boj proti terorizmu in organiziranem kriminalu) zaslediti še naslednje vrste nalog: vzpostavitev javnega redu in miru, kadar je bil ta huje kršen, varovanje določenih oseb in posebno pomembnih objektov, spremstvo denarnih pošiljk ter izvajanje nalog s področja zavarovanja ob hujših elementarnih nesrečah. V času agresije in osamosvajanja je enota izvajala naloge, ki niso običajne za policijske specialne enote. Enota je izvajala večinoma vojaške akcije in bila udeležena neposredno v boju za samostojnost Slovenije. V obdobju po letu 1992 je enota poleg naloge, zaradi katere je bila ustanovljena, izvajala še dodatne naloge, kot so bile prijemanje storilcev

hujših kaznivih dejanj, sodelovanje pri varovanju najvišjih predstavnikov domače in tuje oblasti, sodelovanje pri varovanju določenih objektov, sodelovanje ob hujših elementarnih nesrečah, usposabljanje lastnih pripadnikov in drugih struktur v policiji ter sodelovanje v mednarodnih civilnih misijah.

4. SPECIALNA ENOTA POLICIJE

V nadaljevanju podrobno predstavljam SE GPU v današnjem času (organiziranost, sistemska umeščenost, naloge enote, izbor kadrov in usposabljanje njenih pripadnikov).

3.12 PREDSTAVITEV

»SE GPU sta državni organ in obenem služba, ki sestavlja varnostni sistem v ožjem smislu ter je namenjena boju proti organiziranemu kriminalu in terorizmu. Uradni naziv slovenske policijske specialne enote policije je SE GPU, vendar jo v mednarodnih združenjih in drugod v tujini imenujejo tudi »RED PANTHER«, tj. zaradi rdečega panterja na njenem emblemu. Sedež enote je v Ljubljani. SE GPU je vrhunsko izurjena policijska enota, ki je s svojo mobilnostjo, prilagojeno taktiko delovanja in sodobno opremljenostjo sposobna razreševati najzahtevnejše varnostne naloge. Njeni pripadniki se usposabljujejo za izvajanje nalog z najvišjo stopnjo tveganja, pri tem pa težijo k zagotavljanju visoke stopnje varnosti morebitnih nedolžnih in lastne varnosti. Na razvojni poti, ki so jo opredeljevale predvsem različne notranje organizacijske vpetosti v okviru ministrstva za notranje zadeve in policije ter njena preimenovanja, je ostala temeljna naloga enote nespremenjena. Pripadniki SE GPU sodelujejo z drugimi enotami policije pri izvedbi najzahtevnejših varnostnih nalog-akcij ter različnih usposabljanj« (Gorenak in drugi 2007, 19–23).

»SE GPU predstavlja kombinacijo najboljših policistov, sodobnega orožja, specialistične opreme in materialnih sredstev, kar ji omogoča strokovno izvajanje nalog. Pogosto igra vlogo »zadnje obrambne črte« takrat, ko ne obstaja drugi način za reševanje najhujših situacij, v katerih so človeška življenja resnično ogrožena. Zato je ohranjanje visoke stopnje operativnosti enote zagotovilo, da resen kriminal in terorizem v Sloveniji ne bosta nikoli zavladali.

2.1.16 VODSTVO

Vodstvo načrtuje, organizira, usmerja in nadzoruje delo enote. Skrbi za ustrezno kadrovske politiko, usposabljanje, izvajanje operativnega dela in psihološko delo s pripadniki enote ter drugih delavcev policije.

2.1.17 SEKTOR ZA OPERATIVNO DELOVANJE »A«

Sektor za operativno delovanje »A« je namenjen razreševanju najzahtevnejših varnostnih nalog, kot so: terorizem, reševanje talskih situacij in ugrabljenih oseb ter najhujših oblik nasilja, prijetje storilcev najhujših kaznivih dejanj, varovanje visokih domačih in tujih mednarodnih predstavnikov idr. varovanih oseb ter varovanje objektov in vrednostnih pošilk. Pripadniki Sektorja za operativno delovanja »A« so vsestransko izurjeni za izvajanje najzahtevnejših operativnih nalog ter so tudi najbolj fizično in psihično pripravljene. Njihovo geslo je »Izurjeni za pomoč, a tudi za udarnost in ostrino«. Povprečna starost policistov v sektorju »A« je 30 let. Sektor za operativno delovanje »A« sestavljajo štiri oddelki, v katerih so tudi policisti ostrostrelci, potapljači, alpinisti in jamarji, vodniki službenih psov ter vozniki specialnih vozil. Organiziranost v oddelke omogoča daljše časovno delovanje na več točkah hkrati.

Sektor za operativno delovanje »A« sestavljajo: oddelek A-1, oddelek A-2, oddelek A-3 in oddelek A-4. V okviru sektorja za operativno delovanje »A« delujejo tudi specialnosti, in sicer: potapljači, ostrostrelci, vodniki službenih psov, alpinisti in jamarji ter vozniki specialnih vozil.

2.1.18 SEKTOR ZA OPERATIVNO PODPORO »B«

Sektor za operativno podporo »B« sestavljajo:

- Oddelek B-1 (protibombna zaščita) – opravlja enake naloge kot Sektor A, vendar s svojega delovnega področja. Ta oddelek zagotavlja operativno ter interventno izvajanje nalog s področja protibombne zaščite in bombnih preiskav.
- Oddelek B-2 (inštruktorji):
  - načrtujejo, organizirajo, strokovno usmerjajo in nadzorujejo izvajanje nalog notranjih organizacijskih enot na svojem področju dela;
  - pripravljajo in izvajajo programe izpopolnjevanja in usposabljanja z delovnega področja;
  - opravljajo naloge v zvezi z mednarodnim sodelovanjem na svojem delovnem področju;

- skrbijo za zakonito izvrševanje predpisov s svojega delovnega področja, pripravljajo strokovna navodila ter načrtujejo in predlagajo ustrezne ukrepe;
- sodelujejo pri pripravi načrta nabav tehnične opreme enote ter pri pripravi sistemizacije in tipizacije tehničnih sredstev in opreme enote;
- proučujejo razvoj in metode dela v enoti ter sodelujejo pri uvajanju novih metod dela;
- izvajajo mentorstvo;
- spremljajo in analizirajo uporabo prisilnih sredstev ter v zvezi s tem predlagajo izvajanje posameznih ukrepov;
- pripravljajo kriterije za preverjanje strokovne in psihofizične pripravljenosti policistov SE GPU;
- vodijo evidenco o izpopolnjevanjih in usposabljanjih;
- pripravljajo in izvajajo programe usposabljanja in strokovnega izpopolnjevanja v specialni enoti in zagotavljajo ustrezne pogoje za njihovo izvedbo;
- skrbijo za zakonito izvajanja nalog s svojega delovnega področja, pripravljajo strokovna navodila ter načrtujejo in predlagajo ukrepe za učinkovito delovanje;
- skrbijo za vzdrževanje, racionalno uporabo ter preizkuse tehnične opreme in sredstev, ki jih ima enota v uporabi;
- sodelujejo pri pripravi načrta nabav tehnične opreme enote ter pri pripravi sistemizacije in tipizacije tehničnih sredstev in opreme enote;
- proučujejo in predlagajo ukrepe za izboljšanje organizacije dela in posamezne spremembe sistemizacije delovnih mest za svojo enoto;
- zagotavljajo strokovno pomoč pri operativnem in interventnem izvajanju nalog, predvsem na področjih:
  - ekstremnih oblik nasilja;
  - terorizma, ugrabitev, zajetij talcev;
  - varovanja življenja ogroženih delavcev policije, tajnih sodelavcev, prič v kazenskem postopku in javnih oseb, varovanja domačih in tujih varovanih oseb, varovanja določenih objektov;
  - varovanja vrednostnih pošilk in/ali prevozov nevarnega blaga;
- pripravljajo letne načrte in kataloge izpopolnjevanja in usposabljanja;

- zbirajo potrebe in skrbijo za nabavo in distribucijo strokovne literature, izvajajo knjižničarsko dejavnost v SE GPU;
- skrbijo za izvajanje nalog s področja varnosti in zdravja pri delu na izpopolnjevanjih in usposabljanjih;
- opravljajo druge naloge, ki jih odredi poveljnik ali pooblaščen oseba.

Oddelek B-3 (logistika) je namenjen zagotavljanju ustrezne logistične podpore za samostojno in neodvisno delo enote v vseh pogojih. Oddelek B-3 zagotavlja tehnično in logistično podporo enoti, kadar le-ta deluje na terenu.

Naloge oddelka so naslednje:

- pripravlja in izvaja določene programe izpopolnjevanja in usposabljanja z delovnega področja;
- načrtuje, organizira, strokovno usmerja in nadzoruje izvajanje nalog s svojega delovnega področja;
- skrbi za zakonito izvrševanje predpisov s svojega delovnega področja, pripravlja strokovna navodila ter načrtuje in predlaga ustrezne ukrepe;
- pripravlja načrt nabav tehnične opreme enote ter sistemizacijo in tipizacijo tehničnih sredstev in opreme enote;
- proučuje razvoj in metode dela v enoti ter sodeluje pri uvajanju novih metod dela;
- izvaja mentorstvo;
- sodeluje pri pripravljanju kriterijev za preverjanje strokovne in psihofizične pripravljenosti policistov;
- zagotavlja ustrezne materialne pogoje za izvedbo izpopolnjevanj in usposabljanj;
- skrbi za zakonito izvajanje nalog s svojega delovnega področja, pripravlja strokovna navodila ter načrtuje in predlaga ukrepe za učinkovito delovanje;
- skrbi za vzdrževanje, racionalno uporabo ter preizkuse tehnične opreme in sredstev, ki jih ima enota v skupni uporabi;
- pripravlja načrt nabav tehnične opreme enote ter sistemizacijo in tipizacijo tehničnih sredstev in opreme enote;
- proučuje in predlaga ukrepe za izboljšanje organizacije dela in posamezne spremembe sistemizacije delovnih mest za svojo enoto;

- zagotavlja logistično pomoč policistom SE GPU pri izvajanju operativnih in interventnih nalog na terenu;
- sodeluje pri pripravi letnih načrtov in kataloga izpopolnjevanja in usposabljanja;
- skrbi za izvajanje nalog s področja varnosti in zdravja pri delu;
- opravlja druge naloge, ki jih odredi poveljnik ali oseba, ki jo pooblasti.

3.14 SISTEMSKA UMEŠČENOST

V sestavi GPU se kot njena notranja organizacijska enota nahaja SE. SE vodijo poveljnik ter dva pomočnika. Poveljnik je za svoje delo in stanje v enoti neposredno odgovoren generalnemu direktorju policije (glej diagram 4.3).

Organigram 4.3: Sistemska umeščenosť Specialne enote

3.15 NALOGE

SE GPU izvaja naslednje naloge:

- opravlja naloge v zvezi s protiterorističnim delovanjem, sodeluje pri prijemu storilcev hujših kaznivih dejanj, pri varovanju najvišjih domačih in tujih državnih predstavnikov, pri varovanju določenih objektov, sodeluje pri delovanju policije ob hujših elementarnih in drugih nesrečah;
- skrbi za ustrezno usposabljanje in izpopolnjevanje pripadnikov SE GPU ter pomaga pri usposabljanju drugih policijskih enot, ministrstva za notranje zadeve ter drugih državnih organov;
- skrbi za vzdrževanje materialno-tehničnih sredstev in opreme enote;
- opravlja druge naloge, ki jih odredi generalni direktor policije ali oseba, ki jo pooblasti.

3.16 IZBOR KADROV IN USPOSABLJANJE PRIPADNIKOV

Policist, ki se odloči postati pripadnik SE GPU, se mora prijaviti na interni razpis za prosta delovna mesta policista v SE GPU. Prijavijo se lahko policisti z nadpovprečno delovno oceno, ki niso bili disciplinsko kaznovani. Poleg tega morajo biti pripravljeni delati v ekstremnih delovnih pogojih (vreme, fizični napor ipd.). Imeti morajo smisel za skupinsko delo in biti zdravi. Zaradi zahtevnosti nalog in cilja, da se le-te izvajajo na najvišji ravni strokovnosti, profesionalnosti in učinkovitosti, je selekcijski postopek za kadrovanje v enoto kompleksen in zahteven ter podoben kot v tujini. Na zahtevnost selekcijskega postopka kaže podatek, da se na razpis v povprečju prijavi okoli 50 kandidatov, v selekcijskem postopku pa jih približno polovica odpade, med usposabljanjem, ki zahteva zelo visoko psihofizično vzdržljivost, pa jih odstopi še polovica.

2.1.19 ZAHTEVANI POGOJI

V SE GPU se lahko zaposlijo policisti, ki izpolnjujejo naslednje dodatne pogoje:

- prostovoljnost;
- odlična delovna ocena;
- disciplinska nekaznovanost;
- zaželeno posebna znanja (borilne veščine, strelstvo, potapljanje, alpinizem, jamarstvo, upravljanje specialnih vozil, tehnična znanja idr.).

2.1.20 SELEKCIJSKI POSTOPEK

Po preverjanju prispelih vlog policistov so kandidati, ki izpolnjujejo razpisne pogoje, povabljeni na:

- preizkus telesnih zmogljivosti in preizkus streljanja;
- razgovor;
- splošni zdravniški pregled s specialističnim obremenilnim pregledom;
- psihološki pregled;
- preverjanje s strani Sektorja za notranje preiskave in pomoč policistom.

»Kandidati, ki so vsa preverjanja in preizkuse uspešno opravili, so začasno premeščeni v SE GPU. Med začasno premestitvijo potekajo intenzivna usposabljanja po posebnem programu, s čimer se vsem kandidatom zagotavlja enotna stopnja pridobljenega znanja in sposobnosti, obenem pa se tudi stalno preverja njihova pripravljenost in primernost za zaposlitev v SE GPU. Namen usposabljanja kandidatov je preverjanje poznavanj njihovih znanj iz osnovnih taktik in nadgradnje v posebno zahtevnih delovnih razmerah (življenje na terenu v različnih časovnih, vremenskih in prostorskih razmerah, med večdnevno odsotnostjo od doma, ob izpostavljenosti težkim psihičnim in fizičnim naporom ipd.). Poudarek je na preverjanju motivacije in drugih osebnostnih lastnosti posameznika in skupine (identifikacija lastne profesionalne vloge, emocionalne reakcije, odnos do avtoritete, frustracijska toleranca itd.). Pogoji za policista SE GPU se pri usposabljanju vsake učne skupine strogo upoštevajo, kar je tudi razlog za dokaj velik upad kadrov. Za profesionalno delo »specialca« na terenu ne sme biti nikakršnih popuščanj pri usposabljanju, napake niso dovoljene. Za pravilen izbor kandidatov skrbi skupina inštruktorjev in psiholog, ki imajo pri usposabljanju pripadnikov SE dolgoletne izkušnje« (Sušnik 2008, 53).

Proces usposabljanj pripadnikov SE GPU je kontinuiran in poteka od izpolnitve pogojev za delo v enoti do prekinitve delovnega razmerja v enoti. Programi usposabljanja se glede na zahtevnost in vsebinsko opredeljenost delijo na:

- uvodno,
- osnovno in
- specialistično.

Programi se realizirajo po predmetnih področjih, ki zajemajo:

- taktiko delovanja specialnih enot,
- oborožitev z vajami streljanja,
- splošno in specialno telesna pripravo,
- splošna usposabljanja
- in psihološko pripravo.

Slika 4.4: Sektor za operativno podporo »B« (usposabljanje učne skupine)

Vir: Specialna enota – Sektor za operativno podporo (spletna stran policije)

Slika 4.5: Sektor za operativno delovanje »A« (usposabljanje – vpad na vlak)

Vir: Specialna enota – Sektor za operativno podporo (spletna stran policije)

Slika 4.6: Sektor za operativno delovanje »A« (usposabljanje – vpad v letalo)

Vir: Specialna enota – Sektor za operativno podporo (spletna stran policije)

Slika 4.7: Sektor za operativno delovanje »A« (vpad skozi okno z uporabo eksploziva)

Vir: Specialna enota – Sektor za operativno podpora (spletna stran policije)

5. OPERATIVNO DELOVANJE SPECIALNE ENOTE POLICIJE IN POSEBNIH POLICIJSKIH ENOT V AKCIJI »BELE VODE«

Za analizo primera akcije »BELE VODE« sem se odločil zaradi težavnosti primera (lov za izkušenim morilcem z vojaškim predznanjem), specifičnega delovanja SE GPU, PPE (Posebnih policijskih enot) in drugih policijskih enot. Sam primer akcije »BELE VODE« nam pokaže, da policija takrat ni bila dovolj strokovno usposobljena z vidika načrtovanja ter vodenja in poveljevanja policijskih enot na terenu. Razlog za neučinkovito delovanje lahko najdemo tako na vodstveni kot operativni ravni. Vodstveni kader ni bil strokovno usposobljen in pripravljen za vodenje in koordiniranje skorajda celotne slovenske policije. Glede na sposobnosti in znanja morilca (bivši vojak BiH) ter težavnost terena je šlo za bolj ali manj vojaško operacijo, ki pa jo vodstveni kader zaradi pomanjkanja vojaških veščin ni dovolj hitro obvladoval. Sam primer nam pokaže, da je policija uporabljala zastarelo opremo (vozila, radijske zveze itd.), osebna zaščitna sredstva policistov na terenu ter pomanjkanje psihofizične kondicije policistov. Razlog za pomanjkanje psihofizične kondicije pri policistih lahko najdemo v napačnem izobraževalnem sistemu policistov v času šolanja ter nezadostnem urjenju in zagotavljanju pogojev (oprema in prostori) za kvalitetno usposabljanje policistov v matičnih enotah v času službovanja. Primer akcije »BELE VODE« je bil prav tako pomemben za SE GPU z vidika taktičnega delovanja ter razvoja opreme, ki je potrebna za delovanje v takšnih razmerah. Na podlagi podrobne analize so pripadniki SE GPU nadgradili taktiko delovanja v gorskem svetu ter opremo, ki jo za to potrebujejo. Primer akcije »BELE VODE« bi moral pokazati učinkovitost, strokovnost ter tehnične in kadrovske zmogljivosti slovenske policije, vendar je sam primer pokazal ravno obratno, kar je razvidno tudi iz javnih virov.

3.17 KRONOLOGIJA DOGODKOV

»Specialna enota policije je leta 2000 sodelovala v velikem lovu na morilca Fadila Bajrektarevića. Ta je v Slovenijo prišel 18. aprila leta 2000 in v različnih krajih ukradel več osebnih vozil, vlamljal v stanovanjske hiše in na koncu umoril zakonca Pavlin v Belih Vodah. Lov na storilca je trajal več dni. Izkazalo se je, da se je zasledovani izmaknil iz policijskega obročja, zato so 6. maja del policistov premaknili v Mozirje, saj je kazalo, da je storilec na tem območju. Sredi popoldneva je policija dobila sporočilo, da je v kraju Kolovrat neznana oseba, ki počiva v travi pod drevesom. Na kraj je bila poslana patrolja s službenim psom. Ko jih je storilec opazil, je najprej ustrelil psa, nato pa streljal še na policiste, ki so ga nato ustrelili« (Praprotnik 2000, 20–21).

Bajrektarević naj bi v Slovenijo prišel 18. aprila, nekje pri Rogaški Slatini. Tam je istega dne ukradel motor, v okolici pa so policisti zabeležili tudi nekaj vlomov. Bajraktarević se je z motorjem nato odpeljal proti Hrastniku, kjer sta ga 22. aprila ponoči opazila policista. Mimo njiju se je na motorju pripeljal neznanec, ki je imel na rami avtomatsko puško. Policista sta neznanca začela takoj zasledovati, ta pa je odgovoril s streljanjem na policista. Pri incidentu policista nista bila poškodovana. Policisti so kasneje našli tulce nabojev in ugotovili, da gre za avtomatsko orožje znamke Kalašnikov, kalibra 5,45 mm, ki je za to vrsto puške zelo redek. Policisti so istega dne v Hrastniku našli motorno kolo, ki je bilo ukradeno v Rogaški Slatini. Prav tako pa so dobili prijavo, da je bil ukraden osebni avtomobil, ki je bil po nekaj dneh najden v Radečah. Bajrektarević naj bi se v Radečah zadrževal tri dni. Policisti so ponovno dobili več obvestil o vlomih v vikende in osamljene objekte. 25. aprila pa je v Hrastniku ukradel naslednji avtomobil. Opazil ga je neki H. K. in ker se mu je zdel sumljiv, mu je sledil. Bajrektarević naj bi proti njemu nekajkrat ustrelil, vendar policija ni imela dokazov. Bajrektarević se je z ukradenim vozilom odpeljal proti Savinjski dolini in še istega dne, 25. aprila, so policisti odkrili zapuščeno vozilo pri avtocestni cestninski postaji na Vranskem. Policijska uprava Celje je po tem dogodku izdala sporočilo, da se po Sloveniji giblje oborožen neznanec, vendar je od nacionalnih medijev to novico objavila samo STA (Slovenska tiskovna agencija). Po navedbah očitcev naj bi pot iz Vranskega nadaljeval peš čez Dobrovlje v Bele Vode, kjer je prišlo do tragičnega srečanja z zakoncema Pavlin (67-letnega Petra in 64-letne Pie). Kaj se je dogajalo med zakoncema Pavlin in morilcem, lahko samo ugibamo. Vsekakor je nenavadno, da je prišlo do umora, saj se je Bajrektarević pred tem in tudi kasneje srečeval z več ljudmi, ki pa jim ni storil nič hudega. Ponavadi je zahteval samo hrano in obleko, lahko pa se spomnimo starke, ki je na televiziji izjavila, da je po tistem, ko mu je dala hrano, od nje samo zahteval, da mu obljubi, da ne bo poklicala policije. Zelo verjetna domneva je, da je od njiju zahteval hrano in obleko. Zakonca Pavlin sta imela pred hišo parkirano tudi terensko vozilo in verjetno si je morilec zaželel tudi tega. Verjetno je, da se mu je uprl Peter in da morilec tega ni prenesel. Zakonca Pavlin je ustrelil, ju polil z mešanico bencina in zažgal. Kasneje se je poskušal odpeljati s terenskim vozilom, vendar naj ne bi našel ključev, zato je vozilo porinil po klancu navzdol proti gozdu. Bajrektarević je ponavadi kradel samo vozila znamk Yugo, Zastava 101 in Zastava 750. Policijo je o uporuh zakoncev Pavlin šele 30. aprila obvestil neki lovec, kar kaže na to, da je imel morilec veliko prednost pred policisti. Na celjski policijski upravi so takrat oblikovali operativni štab. Po izjavah prič, s katerimi se je neznanec srečal, so ugotovili, da gre za človeka, ki govori hrvaško ali slabo slovensko z južnjaškim naglasom. Policisti so se povezali s hrvaškimi kolegi, ki so jim sporočili, da je pred kratkim iz zapora v Požegi ušel Damir Grdenić. Ta je bil v zaporu zaradi serije skoraj tristotih vlomov. Hrvaški policisti so slovenskim posredovali Grdeničeve fotografije, ki so jih

nato naši policisti posredovali medijem s pojasnilom, da sumijo, da je Grdenić morilec. Verjetnost, da je šlo za Grdenića, je bila dokaj velika, saj so bili vlomi v vikende in prikolice po načinu podobni tistim, ki jih je zagrešil Grdenić na Hrvaškem. Takoj po umoru je morilec v bližini že omenjene starke, ki mu je dala kruh, ukradel vozilo, ki so ga policisti 29. aprila našli pri Veliki Pirešici ob cesti Arja Vas–Velenje. Istočasno je izginil drug avtomobil, ki pa so ga našli istega dne v Šoštanju. Dne 30. aprila je v Gaberkah ukradel motorno kolo, ki so ga 1. maja našli v Zgornjih Grušovljah pri Šempetru v Savinjski dolini. Iz Zgornjih Grušovelj je pot nadaljeval peš proti Trbovljam, najverjetneje čez Marijo Reko, preko katere vodi prelazna cesta v Zasavje. Dne 1. maja je v Trbovljah ukradel naslednje vozilo in še isti dan so ga policisti našli v dolini Kamniške Bistrice. Policisti so sklepali, da se morilec nahaja na območju med Veliko planino, Korošico in Krvavcem. Na GPU so oblikovali operativni štab, z delom pa so poleg celjske začele še kranjska, ljubljanska in slovenjgraška uprava. Na območje Velike planine je prišlo okoli 300 policistov PPE in SE GPU iz vse Slovenije. 100 policistov je postavilo blokado zahodnega, južnega in vzhodnega dela območja. Na severnem delu pa so policisti imeli samo opazovalnice, saj so bila tista območja neprehodna brez alpinistične opreme, katere pa morilec zagotovo ni imel. Nad severnim delom območja je ves dan patroljiral tudi policijski helikopter s termovizijsko kamero. Policisti, med katerimi so bili tudi pripadniki SE GPU in gorske policijske enote, so začeli s pregledom blokirane območja. Morilca so res opazili, vendar se jim je izmuznil. V času, ko je bil na Veliki planini, je vlomil tudi v lovski bivak, kjer je našel hrano in obleko. Pri tem sta ga opazila dva planinca. Policisti so pregledali blokirano območje, vendar ga niso našli. 5. maja pa so začeli sumiti, da se je izmuznil iz obroča med nočnim neurjem. Ta domneva se je potrdila, ko so izvedeli, da je nekdo pod Črnicem vlomil v prikolico in vikend, sploh pa, ko je v Šmiklavžu nad Gornjim Gradom ukradel kolo, nekaj kilometrov naprej pa avto znamke Zastava 750. Operativni štab je na območje Mozirja takoj premaknil 40 policistov, 2 helikopterja in SE GPU z oklepnim vozilom. 6. maja ob 4.30 uri zjutraj je v Mozirju voznik Zastave 750 pred policijsko patroljo, potem ko jo je opazil, sunkovito zavil desno proti Savinskemu gaju. Policisti so mu sledili in čez nekaj časa našli zapuščeno vozilo, v katerem je bila CB-radijska postaja, ki jo je ukradel iz vikenda v Šmiklavžu. S službenim psom so hitro našli morilčevo sled, vendar so jo tudi izgubili, saj je morilec nekajkrat prečkal potok. Okoli 10. ure zjutraj so policisti dobili obvestilo, da so na asfaltu sredi Mozirja opazili mokre sledi, izginilo pa je tudi mokro kolo. Sled so policisti spet izgubili. Ob 15. uri je na policijo poklicala neka ženska, ki je povedala, da je v kraju Kolovrat na travniku pod hrastom videla ležati neznanca. Na kraj so bili napoteni trije policisti. Kraj za počivanje si je morilec izbral dokaj dobro. Hrast je bil na vzpetini, okoliška trava dokaj visoka, tako da je bilo Bajrektarevića težko opaziti. Policisti so se mu bližali vsak s svoje smeri. Eden izmed policistov se mu je približal na nekaj metrov. Morilec je ležal bos, z zaprtimi očmi ter

poslušal radio. Ob njem je ležala avtomatska puška. Ko je morilec zaslutil policista, je dvignil puško, policist pa je skočil v zaklon. Bajrektarević je nato začel bežati, policist pa je za njim kričal, naj se ustavi ter za njim spustil psa. Bajrektarević je počakal, da se mu je pes približal in ga z enim strelom ubil, kar pomeni, da ga sploh ni zgrabila panika. Zatem pa je streljal še v smeri policistov. Morilec je nato je zbežal navzdol po klancu in prišel na kolovoz, kjer se mu je z leve strani približal tretji policist in vanj izpraznil pištolo. Morilec je zaradi strelnih ran na kraju podlegel poškodbam. Bajrektarević je imel pri sebi puško znamke Kališnikov, kalibra 5,45 x 39 in še 200 nabojev. Takšno orožje so izdelovali v nekdanji Sovjetski zvezi, uporabljali pa med vojno na Hrvaškem in v BiH, zelo redko pa v Sloveniji.

3.18 UGOTOVITVE IN PREDLOGI

2.1.21 VODENJE IN POVELJEVANJE

Poveljniški oziroma starešinski kader je bil v tej akciji neprimerno usposobljen. Takratno vodilno garnituro slovenske policije so sestavljali predvsem nekdanji dijaki srednje policijske šole, ki so naknadno oziroma ob delu sicer naredili fakultete različnih civilnih smeri (pravna fakulteta, višja šola za organizacijo dela itd.). Na teh šolah pa policijski vodje niso dobili specifičnih znanj, ki jih poveljujoči starešina potrebuje v tovrstnih akcijah. V preteklosti si je policija v podobnih situacijah pomagala z diplomanti vojaških akademij, ki so imeli ustrezna operativna znanja. Vodstvo slovenske policije se je že pred tem dogodkom zavedalo omenjenega problema, zato so začeli izvajati reformo šolanja, vključno z višjo policijsko šolo. Namen novega pristopa šolanja je v premiku miselnosti, da je policijski poveljnik lahko le menedžer, ne pa tudi starešina, človek s strokovno avtoriteto, ki mu policisti verjamejo kot policistu. Mnogi so že pred samim dogodkom opozarjali na sistemske nepravilnosti glede kriznega vodenja in odzivanja v policiji in so zagovarjali tezo, da bi morala imeti slovenska policija stalen operativen štab, ki bi se ob tovrstnih dogodkih nemudoma aktiviral po naučeni proceduri. V tej akciji pa so operativni štab GPU aktivirali z dvodnevno zamudo (1. maja). Poleg tega je slovenska policija v obdobju po osamosvojitveni vojni opustila izvajanje večjih manevrov oziroma skupnih vaj, na katerih je vadila postopke in operacije velikih razsežnosti (Praprotnik 2000, 20–21).

Na podlagi 5. člena Zakona o policiji so bila sprejeta Pravila o delovanju operativnih štabov policije. Ta pravila predpisujejo sestavo, sklic, naloge in pristojnosti, način dela, medsebojna razmerja, evidentiranje dela ter prostore in opremo operativnih štabov policije.¹¹ »Operativni štab

---

¹¹ Pravila o delovanju operativnih štabov policije, Uradni list RS, št. 107/06.

sestavlja skupina odgovornih sodelavcev, navadno ob vodilni osebnosti za opravljanje določene naloge. Operativni štab je s tem vodstveni organ določene organizacijske enote, ki vodi operativno delo članov te organizacijske enote in se zavzema za uspešno rešitev konkretne naloge na določenem območju. Operativni štabi se lahko ustanovijo v različnih organizacijskih enotah, kot so policija, vojska, civilna zaščita, druge službe za zaščito in reševanje, v podjetjih in drugih organizacijah. Organizacijske enote navadno ustanovijo operativni štab ob določeni nenapovedani krizni situaciji ali ob izvedbi zahtevnejše naloge. Navadno deluje operativni štab omejeni čas in za čas krize, oziroma dokler zahtevana naloga ni opravljena« (Tomažič 2004, 14).

2.1.22 TAKTIČNO DELOVANJE IN USPOSOBLJENOST POLICIJSKIH ENOT

Lov na morilca je bil vse prej kot enostaven. Zahtevnost lova je zelo povečala spretnost in izurjenost morilca, ki se je znal gibati po terenu in je očitno znal preživeti v naravi. Tako je policija sklepala, da gre za vojnega veterana iz balkanskih vojn. Morilec se je gibal zelo nepredvidljivo. Ljudi, ki jih je srečeval, je sicer spraševal, kako se pride v Avstrijo, zato so policisti sklepali, da bo potoval na sever. Vendar je morilec, ko je že bil v Šoštanj (relativno blizu avstrijske meje), zavil nazaj (na jug) v Trbovlje. Kaj je bil vzrok takšnemu gibanju morilca, ne vemo. Takšno gibanje nima racionalne podlage, lahko pa tudi pomeni, da je bil morilec popolnoma dezorientiran. Policija je do takrat lahko njegovemu gibanju sledila le s pomočjo sporočil o vlomih v vikende in z najdbo ukradenih vozil. Policisti so 1. maja našli ukradeno vozilo, katerega je ukradel Bajrektarevič v dolini Kamniške Bistrice. Istega dne je bil ustanovljen operativni štab GPU, ki je začel z vodenjem in koordinacijo policijskih sil (pripadnikov SE GPU in PPE) na območju Velike planine. Približno 100 policistov PPE je izvedlo blokado zahodnega, južnega in vzhodnega območja. Na severnem delu so zaradi neprehodnega terena (skalovje) bile postavljene na višinskih točkah samo opazovalnice. Za nadzor celotnega blokiranega območja ter prevoz policistov na višinske točke je policija uporabila helikopter s termovizijsko kamero. Preostali del PPE, GPE (gorske policijske enote) in SE GPU pa je bil zadolžen za pregled blokiranega območja. Morilca so policisti v obroču tudi izsledili, vendar se jim je ta med nočnim neurjem iz obroča izmuznil. Policisti so na terenu dobili navodila, da lahko uporabijo orožje v skladu z Zakonom o policiji. Vsi policisti so bili opozorjeni, da je ubežnik nevaren, da je pripravljen ubijati in da se bo poskušal izmuzniti iz obroča, kar mu je tudi uspelo. Zakaj in kje mu je to uspelo, žal ne bomo nikoli izvedeli (Praprotnik 2000, 20–21).

Menim, da je več razlogov za pobeg morilca iz obroča na območju Velike planine in hkrati za neuspeh celotne akcije, in sicer:

- slaba izurjenost poveljniškega kadra in delovanje operativnih štabov (slab prenos informacij iz operativnega štaba na teren, slaba koordinacija policijskih sil na terenu);
- slaba psihofizična pripravljenost policistov;
- slaba osebna opremljenost policistov za tovrstne naloge (pokrivanje višinskih točk v običajni policijski uniformi);
- slabo stanje materialno-tehnične opreme (dotrajana in zastarela oprema);
- neuporabnost policijskega helikopterja v nočnem času (helikopter ni imel naprav za nočno letenje, morilec pa se je gibal predvsem ponoči);
- nezadovoljivo delovanje logistične službe (prevoz in oskrba velikega števila policistov na terenu);
- nepoznavanje zakonitosti taktike bojevanja v gorah in topografije.

Pripadniki SE GPU so v tej akciji sodelovali tako na poveljujočem kot operativnem nivoju. Menim, da so pripadniki SE GPU s svojimi preteklimi izkušnjami kot člani operativnega štaba GPU bistveno pripomogli pri procesu načrtovanja in sprejemanja odločitev v času krize. Pripadniki SE GPU so na operativnem nivoju s svojim profesionalnim pristopom, moralo in taktiko delovanja pripomogli k rešitvi krize. Na podlagi interne analize dogodkov v akciji »BELE VODE« so pripadniki SE GPU ugotovili, da je uporaba klasične policijske taktike – PREISKAVA ZEMLJIŠČA, ki se uporablja predvsem za iskanje pogrešanih oseb, neuporabna v primerih, ko gre za prijetje osebe, ki uporablja vojaška znanja na zelo zahtevnih terenih. Pripadniki SE GPU so v sodelovanju z pripadniki SV v preteklem obdobju posodobili in nadgradili taktiko bojevanja za podobne primere.

»Policija je 5. maja začela sumiti, da je morilec uspel pobegniti iz policijskega obroča na območju Velike planine, Krvavca in Korošice, kar se je potrdilo, ko so izvedeli, da je nekdo vlomil v prikolico in vikend pod Črničcem, v Šmiklavžu nad Gornjem Gradu pa kolo in osebno vozilo Zastava 750. Operativni štab je na dobljene podatke takoj odreagirjal in na območje Mozirja s helikopterjem in oklepnim vozilom premaknil ekipo SE GPU. Dne 6. maja ob 15. uri je na policijo poklicala neka ženska, ki je povedala, da je v kraju Kolovrat pod drevesom videla ležati neznanca. Na kraj so bili takoj poslani policisti s službenim psom« (Praprotnik 2000, 20– 21).

Glede na podroben opis dogodkov menim, da je bilo taktično delovanje policistov v tem primeru ustrezno, saj so upoštevali osnovna taktična načela delovanja:

- načelo maskirne discipline (morilcu so se približali precej blizu);
- načelo presenečenja (morilca so presenetili, ko je le-ta počival bos in z zaprtimi očmi pod drevesom);
- načelo taktičnega delovanja v paru;
- zakonita uporaba prisilnih sredstev (uporaba službenega psa in strelnega orožja).

2.1.23 PSIHOFIZIČNA PRIPRAVLJENOST POLICISTOV

»Lov na morilca je razkril tudi slabo psihofizično pripravljenost policistov za opravljanje takšnih nalog. Večina sodelujočih policistov v tej akciji je opravila šolanje v izobraževalnem centru v Tacnu. Sam izobraževalni program je sicer v takratnem obdobju vseboval tudi telesno vzgojo in samoobrambo (štiri ure na teden), kar se je ob koncu šolanja tudi preverjalo« (Praprotnik 2000, 20–21).

Menim, da je za poklic policista nujno potrebno vseskozi vzdrževati psihofizično pripravljenost policistov. Sistem izobraževanja je takrat zagotavljal zadovoljivo telesno pripravljenost policistov, vendar pa se policisti, ko zapustijo šolanje, vse prevečkrat prenehajo ukvarjati s telesno aktivnostjo. Razloge za porazno stanje psihofizične pripravljenosti v akciji »BELE VODE« lahko iščemo na individualni ravni policistov, v nesistemskem pristopu pri usposabljanju in preverjanju policistov, ko so začeli službovati v enotah policije (nedorečena zakonodaja), ter v finančnih sredstvih, ki niso zagotavljali pogojev za kvalitetno usposabljanje (oprema policistov, primerni objekti itd.).

Pripadniki SE GPU v času izvajanja aktivnosti v akciji niso imeli težav zaradi psihofizičnih naporov. Sistemski pristop pri izboru kadrov, način urjenja v učni skupini ter vsakodnevne oblike dela in usposabljanja v operativnih enotah zagotavljajo odlično psihofizično pripravljenost policistov SE GPU, kar se kaže pri učinkovitem operativnem delovanju in odličnih uvrstitvah na domačih in tujih tekmovanjih.

2.1.24 OSEBNA IN SKUPNA OPREMLJENOST POLICISTOV

»V akciji BELE VODE se je pokazala slaba osebna in kolektivna opremljenost slovenske policije. Policisti so pri svojem delu uporabljali dotrajane zaščitne jopiče, ki pa ne nudijo dovolj zaščite. Veliko pripomb s strani policistov je bilo podanih glede uporabnosti uniform. Policisti PPE so sicer uporabljali »delovne kombinezone« ter topla podoblačila, vendar je te osebne opreme bilo premalo. Policisti, ki pa niso bili pripadniki PPE in policisti, ki so opravljali delo predvsem v civilnih oblačilih (kriminalisti, itd.), pa sploh niso bili ustrezno opremljeni za izvajanje takšnih nalog (uprabljali so uniforme za redne oblike policijskega dela). Kot glavna pomanjkljivost pa se je pokazalo, da slovenska policija ni imela dovolj helikopterjev za premeščanje lastnih sil, predvsem pa spoznanje, da ni imela helikopterja za nočno letenje, tj. opremljenega s termovizijsko kamero, kar pa je bilo ključnega pomena, saj se je morilec gibal večinoma ponoči. Terenska vozila, ki so jih uporabljali policisti, so bila stara in dotrajana (povprečna starost vozila je bila sedem let in s 188.000 prevoženimi kilometri), otežena pa je prav tako bila komunikacija med policisti, saj so bila komunikacijska sredstva dotrajana« (Praprotnik 2000, 20–21).

Pripadniki SE GPU so bili v tej akciji osebno opremljeni zelo dobro (oblačila, obutev, zaščitna sredstva). Uniforme (in njeni sestavni deli) pripadnikov SE GPU in zaščitna sredstva so bila zasnovana na dolgoletnih izkušnjah pri operativnem delovanju ter v okviru usposabljanj. Pri uporabi skupne materialno-tehnične opreme (vozila, helikopterji) pa so pripadniki SE GPU imeli povsem enake probleme kot ostali policisti (nesistemski in mačehovski pristop do nabave materialno-tehničnih sredstev v celotni policiji).

2.1.25 SKLEP

»Policija je v šestih dneh intenzivnega lova na morilca opravila veliko dela, vendar se je v javnosti začela razprava o učinkovitem policijskem delovanju. Mnogi so menili, da je šlo za slabo vodeno in pripravljeno akcijo (delo operativnih štabov), neustrezno opremljenost in izurjenost policistov. Dejstvo je, da so bili policisti neustrezno opremljeni (uniforme in druga materialno-tehnična sredstva) za delovanje v gorskem svetu. Prav tako se je pokazala slabost na področju taktičnega delovanja in v psihofizični pripravljenosti policistov. Pripadniki PPE (Posebne policijske enote) so se usposabljali za izvajanje nalog predvsem v urbanem okolju, ne pa na podeželju in še manj v hribovitem svetu. Pri oteževanju lova so svoje dodali tudi mediji. Do prve napake je prišlo, ko so nekateri mediji objavili kar trditev, da je Grdenić morilec. Lahko se vprašamo, ali je napaka na strani policije, da je sploh posredovala Grdeničeve fotografije medijem, ali je na strani medijev. Ko so policisti pod drevesom presenetili morilca, je ta poslušal radio. Lokalni Savinjski radio je prebivalce sproti obveščal o policijskih blokadah, tako je morilec imel pomembne informacije o tem, katerim krajem se mora izogibati« (Vipotnik in drugi 2000).

»Vodstvo slovenske policije je na podlagi izkušenj iz akcije »BELE VODE« oktobra 2000 izvedla štabno vajo »Jesen 2000«. Na vaji je sodelovalo 400 policistov PPE in SE GPU, vodnikov službenih psov in iz drugih policijskih enot. Vaja je bila namenjena usposabljanju članov operativnih štabov – GPU in vseh PU. Cilji vaje so bili naslednji:

- izboljšati delovanje operativnih štabov tako na GPU kot na področnih policijskih upravah;
- izboljšati organiziranost in sodelovanje z različnimi policijskimi enotami;
- izboljšati opremljenost in pripravljenost policistov za delovanje na zahtevnem terenu« (Božnik 2000, 24–26).

Dogodek je povsem presenetil slovensko policijo tako s strateškega, operativnega kot tudi taktičnega vidika. Sam primer je bil izredno pomemben za nadaljnji razvoj opreme in taktike delovanja tako za SE GPU kot tudi PPE. Osebna in skupna oprema policistov se je po tem dogodku precej izboljšala. Še vedno pa je premalo skupnih oblik usposabljanja (vaj) policije za izboljšanje delovanja tako operativnih štabov kot policijskih enot na terenu. Menim, da bi bilo glede na naravo in obsežnost dogodka nujno potrebno učinkovitejše sodelovanje policije in SV (logistična oskrba, uporaba helikopterjev itd.). Glede na dejstvo, da je v akciji sodelovalo premalo policistov, bi bilo v prihodnje smiselno razmišljati, kdaj in na kakšen način uporabiti določene specializirane službe SV za delovanje v civilnem okolju.

Pri analizi akcije »BELE VODE« sem bil omejen glede uporabe podatkov iz policijskih virov, saj se uradni dokument – analiza še vedno vodi pod stopnjo zaupno. Vsi podatki v zvezi akcije »BELE VODE« so tako pridobljeni iz časopisnih člankov, na podlagi katerih sem prišel do navedenih ugotovitev.

6. MEDNARODNO SODELOVANJE

V tem poglavju želim predstaviti oblike mednarodnega sodelovanja pripadnikov SE GPU. Pripadniki SE GPU sodelujejo v različnih MCM (Mednarodne civilne misije), kjer opravljajo različne naloge, večinoma iz protiteroristične dejavnosti ter na področju usposabljanja kot inštruktorji. V tem poglavju bom podrobneje predstavil sodelovanje pripadnikov SE GPU pri usposabljanju iraških varnostnih organov, operativno delovanje pripadnikov SE GPU v protiteroristični enoti OZN (Special Response Team) na Kosovu ter aktivnosti v zvezi združenja »ATLAS« (združenje evropskih policijskih specialnih enot). Vse zgoraj naštetе oblike mednarodnega sodelovanja pripadnikov SE GPU so bistveno pripomogle za razvoj in prepoznavnost SE GPU v evropskem prostoru in drugod po svetu. Največji pomen mednarodnega sodelovanja pa je nadgradnja taktičnega in operativnega delovanja, razvoj posebne opreme in pridobljene izkušnje iz posameznih MCM.

»Slovenija je z mednarodnim priznanjem ter članstvom v OZN (Organizacija združenih narodov), OVSE (Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi), EU (Evropski uniji) ter NATO (North Atlantic Treaty Organization) prevzela soodgovornost za zagotavljanje svetovnega miru v svetu. Nacionalna varnostna politika Republike Slovenije daje prednost nenasilnemu reševanju mednarodnih konfliktov in obsoja uporabo sile s ciljem ogrožanja svobode in varnosti drugih držav. Zaradi spremenjene narave sporov obstajajo MCM vse bolj zahtevne in po vsebini kompleksne. Današnje MCM vključujejo poleg humanitarne pomoči, pomoči pri izvedbi volitev, vzpostavljanje pravne države, demilitarizacije, demobilizacije in integracije pripadnikov vojskujočih se strani tudi usposabljanje administracije, vojske ter lokalne vojske« (Sektor za varnostno načrtovanje in mirovne misije Uprave uniformirane policije Generalne policijske uprave v sodelovanju s Sektorjem generalnega direktorja policije in Sektorjem za odnose z javnostmi Generalne policijske uprave 2007). SE GPU ima pomembno vlogo pri zagotavljanju mednarodne varnosti, kar se kaže v mednarodnem sodelovanju v MCM.

3.19 SODELOVANJE PRIPADNIKOV SPECIALNE ENOTE POLICIJE PRI USPOSABLJANJU IRAŠKIH VARNOSTNIH ORGANOV

Vlada RS je na 45. redni seji 30. 10. 2003 sklenila, da bo Republika Slovenija prispevala svojo pomoč tudi v obliki sodelovanja petih slovenskih policistov v okviru JIPTC (Jordan International Police Training Centre) v Amanu. Aktivnosti v JIPTC je začela »Začasna koalicijska uprava Iraka«, kasneje pa so prešle pod okrilje ameriških ministrstev za zunanje zadeve in pravosodje. Slovenska policija je sodelovala v operaciji od leta 2004 do 15. 4. 2007, predvsem pri usposabljanju za splošno policijsko delo. SE GPU je sodelovala v misiji v Jordaniji z enim policistom, ki je usposabljal iraške varnostne organe. V tem delu bom predstavil namen in cilje omenjenega usposabljanja.

2.1.26 NAMEN IN CILJI USPOSABLJANJA

»Namen osemtedenskega izobraževalnega programa je bil pridobitev znanja iz naslednjih področij oz. vsebin:

- temeljne človekove pravice in svoboščine;
- principi demokratične družbe;
- kako postati učinkovit in strokoven policist v korist iraške skupnosti;
- uporaba mednarodnih standardov o človekovih pravicah in svoboščinah ter policijsko patroljiranje;
- uporaba postopkov in tehnik iraškega kazenskega prava;
- izvajanje aretacij in pridržanj.

Program je bil zasnovan za zagotovitev nove vizije in filozofije iraške policije ter uporabo standardov za njeno delovanje.

Cilj izobraževanja je bil zagotoviti usposabljanje iraških varnostnih organov v varnem okolju in ob največjem možnem sodelovanju mednarodnih partnerjev. Od nove iraške policije se je pričakovalo naslednje:

- da bo zagotavljala varnost v mestih in na podeželju;
- da bo odkrivala in preprečevala kriminaliteto in nasilje;
- da bo vzdrževala javni red in mir;
- da bo spoštovala človekove pravice in svoboščine ter zakon« (Grudnik 2006, 518–526).

2.1.27 INTERVJU

Pri usposabljanju iraških varnostnih organov v Jordaniji je sodeloval tudi pripadnik SE GPU, D. Ž., višji policijski inšpektor, s katerim sem opravil intervju glede njegovega službovanja v MCM v Jordaniji.

D. Ž. je služboval v Jordaniji od 1. 2. 2004 do 1. 2. 2005. V okviru misije je opravljal naloge inštruktorja za teoretični del policijskega dela, prav tako pa je opravljal funkcijo pomočnika vodje slovenskega kontingenta. Vloga slovenske policije v tej misiji je bila ekvivalentna ostalim sodelujočim državam, vendar se je opazila razlika pomembnosti držav glede njihovega prispevka v misiji, tako s finančnega vidika (donacije) kot velikosti posameznega kontingenta. Slovenska policija je v obdobju od 1. 2. 2004 do 1. 2. 2005 sodelovala s petimi policisti. Policisti so v fazi uvajanja (14 dni) bivali v policijskem domu, kasneje pa so zaradi varnostnih razmer najeli zasebna stanovanja na obrobju mesta Aman. Slovenski policisti se niso pretirano družili z lokalnim prebivalstvom, prihajali pa so v stike z njimi preko Slovencev, ki živijo v Jordaniji. V prostem času so se zadrževali v varnih predelih mesta Aman, kjer pretežno živijo tujci. Pri opravljanju nalog so imeli slovenski policisti manjše težave glede jezika in kulturne različnosti okolja. Pri samem usposabljanju iraških policistov je bilo s strani slušateljev opaziti nerazumevanje tematike iz predavanj, kot so nasilje v družini, enakopravnost spola, vloga žensk v policiji, prostitucija itd. Glede na specifično okolje, v katerem so službovali slovenski policisti, je bila zelo pomembna zaščitna oprema (uniforme in obutev), ki so jo potrebovali pri svojem delu. Uniforme za letni čas so bile primerne in kvalitetne, te pa so bile neustrezne za zimo, medtem ko so bili polškornji slabe kvalitete. Pogoji dela v centru za usposabljanje so bili v začetni fazi dokaj slabi (tehnična opremljenost, bivalni pogoji), saj je bil center za usposabljanje še vedno v izdelavi. Pred napotitvijo v določeno misijo je zelo pomembna faza priprave na konkretno misijo, kjer policisti dobijo določene informacije o misiji (naloge in pravila delovanja), lokalnim prebivalstvom in njihovi kulturi. Priprava na to misijo ni bila zadovoljiva z vidika poznavanja kulturnih razlik med različnimi verskimi skupinami, kar je bil moteč dejavnik pri usposabljanju iraških policistov. Vodstvo misije je cenilo delo slovenskih policistov, k temu pa je pripomogel ugled in strokovno izvajanje nalog slovenskih policistov iz prejšnjih misij. Pridobljene izkušnje, specifično okolje (puščava) in razvoj posebne opreme so pomembni dejavniki, ki lahko v bodoče vplivajo na delovanje SE GPU. Pridobljene izkušnje iz misije so bistveno vplivale na razvoj osebne kariere, predvsem zaradi poznavanja tujega jezika in mednarodnega okolja.

3.20 SODELOVANJE PRIPADNIKOV SPECIALNE ENOTE POLICIJE V PROTITERORISTIČNI ENOTI OZN – ST 6 (Special Response Team)

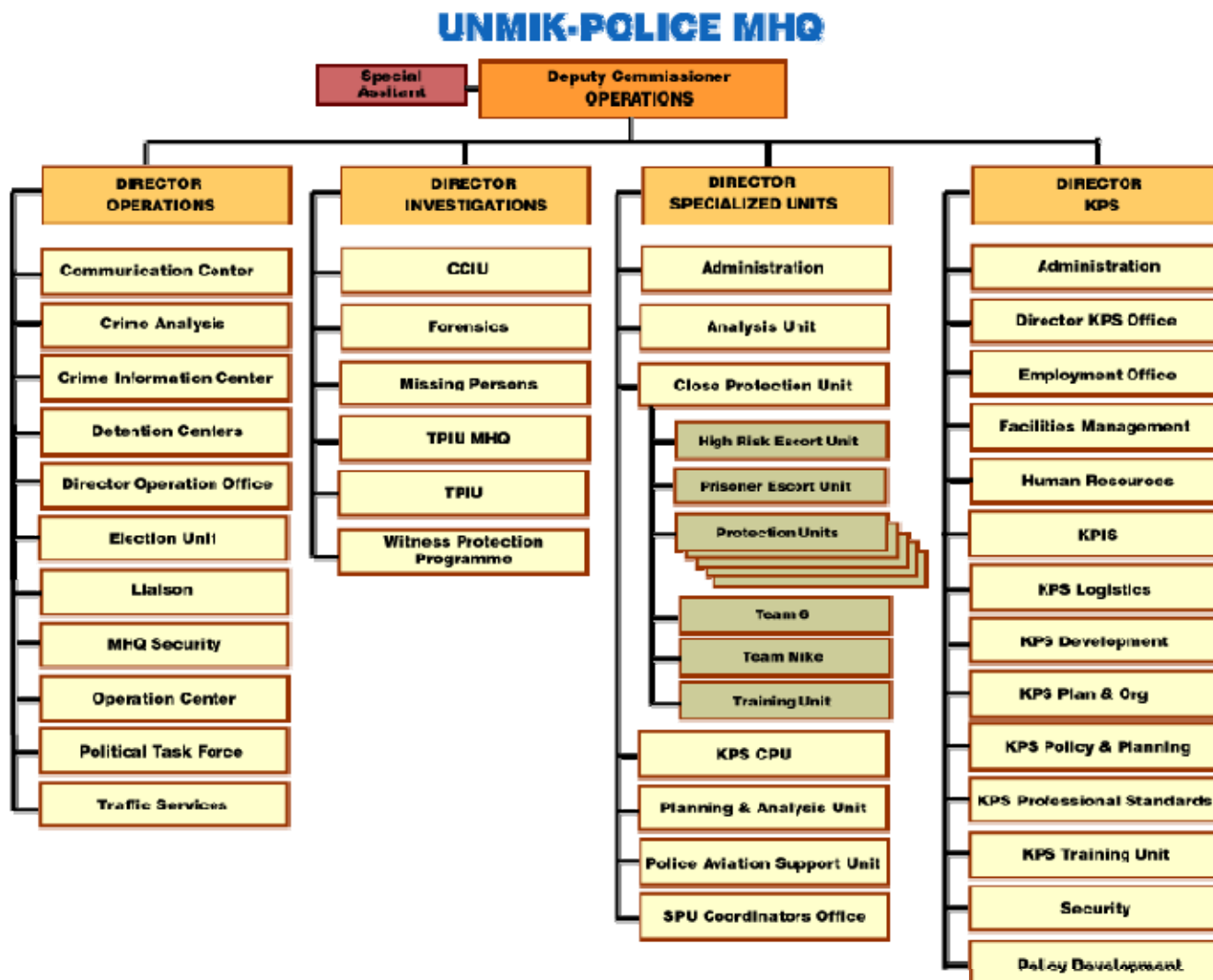
Slovenska policija je že od novembra 2000 sodelovala v mednarodni misiji UNMIK (United Nation Mission in Kosovo – Misija ZN na Kosovu). Omenjena misija je bila izvršna misija OZN, v skladu z resolucijo VS (Varnostnega sveta) OZN, št. 1244, v kateri so mednarodni policisti opravljali policijske naloge z vsemi pooblastili.

Od leta 2003 dalje pa so pripadniki SE GPU aktivno sodelovali v misiji UNMIK v okviru protiteroristične enote ST 6. Od leta 2003 dalje, ko se je omenjeni protiteroristični enoti pridružil prvi pripadnik SE GPU, pa do konca leta 2008 je službovalo devet pripadnikov enote. Sam sem bil pripadnik te enote v obdobju od maja 2005 do maja 2006. Predstavil bom organiziranost ST-6, njene naloge in pristojnosti ter operativno delovanje v obdobju mojega mandata.

2.1.28 SISTEMSKA UMEŠČENOST IN ORGANIZIRANOST

Protiteroristična enota ST-6 je bila podrejena direktorju oziroma pomočniku posebnih enot, ta pa pomočniku komisarja misije, zadolženega za operativno delovanje. Komandir ST-6 je bil za svoje delo in delo enote podrejen direktorju posebnih enot za specialne operacije. Enota je imela pristojnost delovanja na celotnem območju Kosova (glej diagram 6.1).

Organigram 6.1: Policijska struktura UNMIK-a

Vir: UNMIK Police (<http://www.unmikonline.org/civpol/structure.htm>)¹²

¹² Analysis Unit – Enota za analiziranje, Close Protection Unit – Enota za varovanje visokih predstavnikov, Communication Center – Operativno komunikacijski center, Crime Analysis – Urad za analizo kaznivih dejanj, Crime Information Center – Informacijski center za področje kaznivih dejanj, Deputy Commissioner Operations – Namestnik vodje misije za operativno delovanje, Detention Centre – Center za pridržanje/pripor, Director Investigations – Direktor za preiskovanje, Director KPS – Direktor kosovske policije, Director KPS Office – Urad direktorja kosovske policije, Director Operation Office – Urad direktorja za operativno delovanje, Director Operations – Direktor za operativno delovanje, Director Specialized Units – Direktor posebnih enot, Election Unit – Enota za izvajanje in nadzor volitev, Employment Office – Urad za zaposlovanje, Forensics – Oddelek za forenzične preiskave, High Risk Escort unit – Enota za rizična spremljanja (denarne pošiljke, storilci hudih KD.), Human Resources – Urad za opravljanje s človeškimi viri, KPS Logistic – Logistika kosovske policije, KPS Development – Urad za razvoj kosovske policije, KPS Policy & Planning – Urad za politiko in načrtovanje kosovske policije, KPS Professional Standards – Urad za zagotavljanje strokovnih standardov, KPS Training unit – Enota za izobraževanje kosovske policije, Liaison – Koordinacijska služba za zvezo med različnimi strukturami UNMIK in kosovske policije, MHQ Security – varnostna služba za varovanje glavnega štaba, Missing Persons – Urad za iskanje pogrešanih oseb, Operation Center – Center za operativno delovanje, Planning & Analysis Unit – Enota za analiziranje in načrtovanje, Police Aviation Support Unit – Letalska enota policije, Policy development – Urad za razvoj policijske strategije, Prisoner Escort unit – Enota za varovanje kaznjencev, Protection Unit – Enota za varovanje, Special Assistant – Posebni pomočnik direktorja za operativne zadeve, Security – Varnostna služba, SPU Coordinators Office – Koordinacijski urad posebnih policijskih enot, Team mike – Enota za prijetja storilcev hujših kaznivih dejanj v Kosovski Mitrovici, Traffic Service – Prometna servisna služba, Witness Protection Programme – Urad za zaščito prič.

Protiteroristično enoto so vodili poveljnik ST-6 ter dva vodja skupin, ki sta nadomeščala poveljnika v času njegove odsotnosti. Enota je bila razdeljena v dve skupini (skupina ALPHA in skupina BRAVO), od pet do osem operativcev ter strokovnjaka, ki je bil zadolžen za tehnično podporo. Število operativcev v enoti je vseskozi variiralo, odvisno od rotacij kontingentov posameznih držav. Poveljnik ST-6 ter vodje skupin so bili imenovani na podlagi volitev, ki so potekale samo znotraj enote. Njihov mandat je bil odvisen od časa izvolitve pa do izteka mandata nacionalnega kontingenta v določeni izmeni.

2.1.29 ZAHTEVANI POGOJI ZA DELO V ENOTI ST-6 TER SELEKCIJSKI POSTOPEK

Kandidat, ki je želel službovati v protiteroristični enoti ST-6, je moral izpolnjevati naslednje pogoje:

- izkušen in aktiven član nacionalne protiteroristične enote;
- kandidat je bil lahko tudi nekdanji član protiteroristične enote pod pogojem, da ni minilo eno leto od prenehanja službovanja v takšni enoti;
- izurjen v rokovanju in uporabi strelnega orožja;
- izvrstna psihofizična kondicija;
- sposoben delovati v skupini in tiskemu delu.

Selekcijski postopek je bil sestavljen iz naslednjih faz:

- predhodni intervju;
- test streljanja;
- ustni intervju;
- čas uvajanja.

Vsak kandidat je imel le en poskus v vseh štirih fazah preizkusa. V primeru, da kandidat ni opravil posamezne faze preizkusa, je bil selekcijski proces prekinjen, razen pri testu streljanja, kjer je imel kandidat dva poizkusa za uspešno opravljen test. Predhodni intervju sta vodila poveljnik ST-6 ter en član enote, ki sta ugotavljala predhodno znanje in izkušnje kandidata. Test streljanja je izvajal poveljnik enote ter eden od vodij skupin različne narodnosti. V primeru da kandidat ni opravil prvega testa iz streljanja, mu je bila dana še zadnja možnost na koncu uvajalne faze. V času uvajalne faze je kandidat sodeloval pri vseh urjenjih in operativnih nalogah znotraj enote. V

tem času je bil kandidat pod strogim nadzorom že aktivnih pripadnikov ST-6, ki so tudi zagotavljali, da je kandidat čim prej pridobil ustrezno taktično znanje in sprejel filozofijo enote. Po preteku uvajalne faze so o primernosti kandidata odločali poveljnik enote ter vodji skupin.

2.1.30 NALOGE

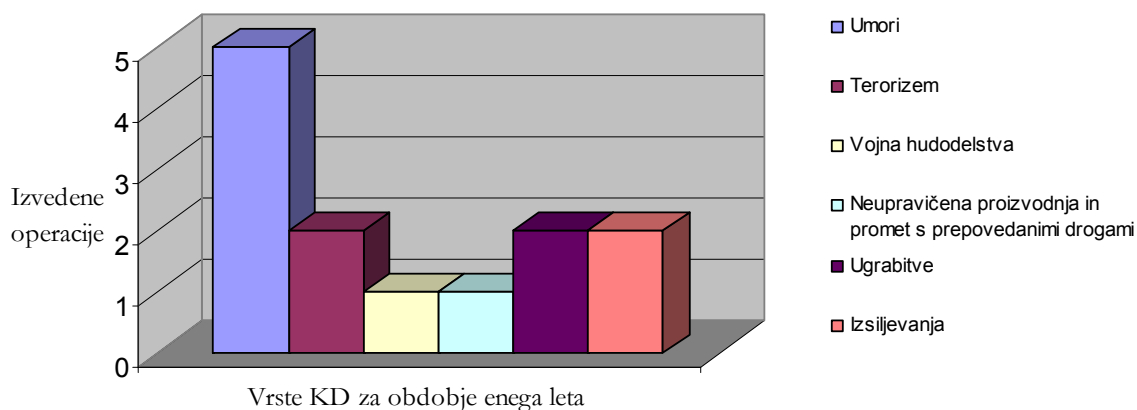
Naloge enote so bile naslednje:

- reševanje talskih situacij;
- prijetje hujših storilcev kaznivih dejanj;
- prijetje osumljencev KD (kaznivega dejanja) terorizma in vojnih zločinov;
- vzpostavljanje javnega reda in miru, kadar je bil to huje kršeno (demonstracije);
- zavarovanje ter umik osebja ZN ob kočljivih varnostnih situacijah;
- varovanje tujih visokih predstavnikov;
- varovanje transportov, ocenjenih z visoko stopnjo tveganja (osumljenci KD, denarne pošiljke itd.);
- svetovanje pri zatiranju organiziranega kriminala.

2.1.31 OPERATIVNO DELOVANJE

Enota ST-6 se je uporabljala za reševanje različnih kaznivih dejanj (glej graf 6.2). Spodnji graf prikazuje v naprej načrtovane in izvedene operacije za obdobje 12 mesecev. Iz grafa je razvidno, da je bila enota največkrat uporabljena za prijetja osumljencev KD umorov. Sledila je uporaba enote za preprečevanje terorizma, reševanje talskih situacij ter prijetja osumljencev KD izsiljevanja. Nekoliko manjša pa je bila uporaba enote v primerih prijetja osumljencev vojnih hudodelstev ter uporaba enote v primerih KD neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami.

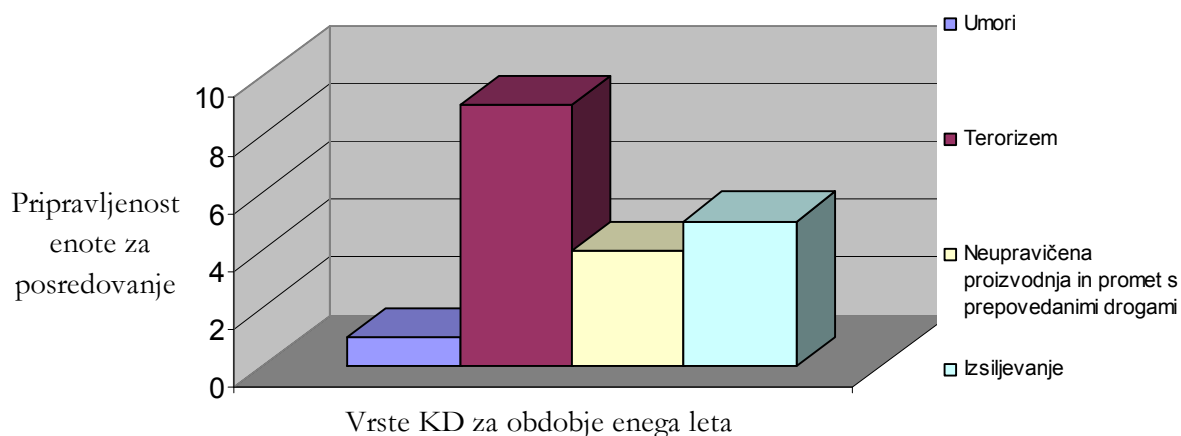
Graf 6.2: Prikaz izvedenih načrtovanih operacij glede na vrsto KD v obdobju od 1. 4. 2005 do 1. 4. 2006

Vir: Interni zapiski v času službovanja

Spodnji graf (glej graf 6.3) prikazuje pripravljenost enote za nenačrtovana »ad hoc« posredovanja, za različna KD, za obdobje 12 mesecev. Iz grafa je razvidno, da je bila enota največkrat v pripravljenosti za nenačrtovana posredovanja za primer terorizma. Sledil je sklic enote za primere KD izsiljevanja, KD neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami ter za primere KD umora.

Graf 6.3: Prikaz pripravljenosti enote za posredovanje glede na vrsto KD za obdobje od 1. 4. 2005 do 1. 4. 2006

Vir: Interni zapiski v času službovanja

V grafu 6.2 želim prikazati uporabo enote in izvedene operacije. Pri tem moram pojasniti, da gre za vnaprej načrtovane in dejansko izvedene operacije. V grafu 6.3 želim prikazati sklic in pripravljenost enote za nenačrtovane (nujne) neizvedene operacije.

3.21 ZDRUŽENJE EVROPSKIH SPECIALNIH ENOT »ATLAS«

SE GPU je od leta 2006 dalje članica združenja »ATLAS«. To je združenje evropskih policijskih specialnih enot, ki sodelujejo na področju usposabljanja, izmenjave izkušenj ter razvoja posebne tehnične opreme za protiteroristično delovanje. V tem delu bom navedel najpogostejše oblike sodelovanja med tujimi specialnimi policijskimi enotami.

Združenje »ATLAS« je združenje evropskih protiterorističnih policijskih enot, ki delujejo na nacionalnem nivoju posamezne države. »ATLAS« sestavlja 29 protiterorističnih enot iz držav članic EU.

Po napadih 11. septembra leta 2001 je Evropski svet predlagal srečanje vseh poveljnikov evropskih policijskih specialnih enot z namenom, da se:

- izboljša koordinacija med članicami EU in tretjimi državami;
- implementirajo koordinirani varnostni ukrepi med državami EU, ki bodo zagotavljali visok nivo varnosti.

Prvo srečanje poveljnikov 15. policijskih protiterorističnih enot je bilo organizirano 15. oktobra 2001 v Bruslju. Soglasen zaključek tega srečanja je bilo spoznanje, da je treba vzpostaviti varen komunikacijski kanal za medsebojno komuniciranje. Skupni predlogi poveljnikov enot so bili predstavljeni policijskim šefom posameznih držav, ki so zaključke srečanja 31. oktobra 2001 tudi ratificirali. Decembra 2002 je bil k sodelovanju v projekt »ATLAS« povabljen Europol, ki je nadzoroval sistem varnega komuniciranja ter implementacije v delokrog Europolove konvencije in njegovega proračuna. Prvi del računalniške osnove je bil predstavljen junija 2004 na nivoju EU. Oktobra 2004 so na Nizozemskem članice združenja »ATLAS« demonstrirale načine medsebojnega sodelovanja za vse policijske šefe držav članic EU. Samo usposabljanje je komentiral predsednik združenja »ATLAS«, ki je poudaril pomen združenih sil pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti v večjih kriznih situacijah (masovna zajetja talcev, izvajanje skupnih protiterorističnih akcij itd.). Decembra leta 2004 so po terorističnih napadih v Madridu pripadniki španske protiteroristične enote organizirali sestanek, na katerem so podrobno analizirali teroristični napad v Beslanu, Madridu in Moskvi. Novembra leta 2005 so članice »ATLASA« definirale interna pravila delovanja različnih delovnih skupin s področja taktike protiterorističnega delovanja, posebne opreme ter raziskav. Cilj združenja »ATLAS« je zagotoviti najvišjo stopnjo profesionalizma in izurjenosti enot ter okrepite sodelovanje protiterorističnih enot proti boju kriminalu in terorizmu. Pričakovani rezultati združenja »ATLAS« so naslednji:

- okrepitev operativnega sodelovanja med evropskimi protiterorističnimi enotami;
- izmenjava znanja in operativnih izkušenj;
- realizacija skupnih projektov;
- povečanje učinkovitosti specialnih enot v boju zoper terorizem in organiziran kriminal;
- uporaba zaključkov, pridobljenih iz skupnih raziskav;
- vzpostavitev skupnega zaščitenega komunikacijskega kanala v boju zoper terorizem.¹³

SE GPU sodeluje v okviru združenja »ATLAS« v delovni skupini »ZGRADBE« od leta 2006. Člani te delovne skupine so zadolženi za poenotenje taktičnih postopkov, posebne opreme in sistem poveljevanja ter koordiniranja med sodelujočimi enotami v primerih krizne situacije. Člani delovne skupine se srečujejo dvakrat letno, po potrebi tudi večkrat. Vsa teoretična spoznanja in izmenjava operativnih izkušenj med člani delovne skupine se podkrepijo in evalvirajo v obliki skupnih usposabljanj in s pripravo vaj z različnimi kriznimi scenariji.

V oktobru 2008 je bila SE GPU zadolžena za pripravo in izvedbo mednarodne taktične vaje »PIVKA 2008«. Na vaji so sodelovali tudi pripadniki specialnih enot Avstrije, Slovaške, Poljske, Litve in Portugalske. Cilji vaje in predhodnega usposabljanja so bili naslednji:

- skupno načrtovanje in koordiniranje sodelujočih enot (določitev skupnega modela poveljevanja in kontrole v krizni situaciji);
- poenotenje taktičnih postopkov intervencijskih skupin (taktika delovanja);
- primerjava in uporaba posebne opreme.

Iz enotedenskega skupnega usposabljanja in zaključne taktične vaje smo spoznali naslednje:

- nujnost poznavanja angleškega jezika in določitev skupne terminologije tako na poveljniški kot operativni ravni;
- poenotenje postopkov poveljevanja in kontrole na poveljniški ravni;
- nadgraditev skupnih operativno-taktičnih standardov;
- določitev obsega pristojnosti in pooblastil sodelujočih tujih enot v tretji državi v primeru, kadar so le-te vključene v reševanje krizne situacije v določeni državi;
- poenotenje in nadgraditev posebne opreme in materialno-tehničnih sredstev.

---

¹³ Atlasunits, 2007 (spletna stran združenja evropskih specialnih enot)

7. CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE

Menim, da je za učinkovit boj proti asimetričnim grožnjam nujno potrebno usklajeno delovanje vseh subjektov nacionalnovarnostnega sistema, zato je nujno potrebno sodelovanje SE GPU s sorodnimi enotami SV na področju protiterorističnega delovanja. V tem poglavju bom predstavil sodelovanje SE GPU s pripadniki SV na taktičnem nivoju ter podal predloge za še tesnejše sodelovanje med temi enotami.

»Aktiviranje velikega števila organov zahteva medresorsko sodelovanje in koordiniranje na strateški in operativni ravni v vseh fazah protiterorističnega delovanja. Model celovitega in integriranega protiterorističnega delovanja prispeva k učinkovitosti in fleksibilnosti protiterorističnega delovanja. Medresorsko sodelovanje in koordiniranje sta pomembna v vseh fazah protiterorističnega delovanja, še posebej v fazah ocenjevanja terorističnega ogrožanja, protiterorističnega ocenjevanja in protiterorističnega kriznega odzivanja. Medresorsko sodelovanje in koordiniranje je nujna in izjemno pomembna dejavnost za uspeh v boju proti terorizmu« (Prezelj 2007, 78).

»Policijsko in vojaško sodelovanje je pri zatiranju terorizma in organiziranega kriminala v svetu na zelo visoki ravni. V Republiki Sloveniji je nosilec protiterorističnega delovanja policija na podlagi Zakona o policiji. Za izvajanje nalog protiterorističnega boja zunaj matične države pa je odgovorna vojska. Zakonska določila v Republiki Sloveniji omogočajo sodelovanje in učinkovito delovanje obeh varnostnih struktur. Tako Zakon o obrambi opredeljuje sodelovanje policije in vojske v različnih oblikah, kot so sodelovanje na področju varovanja državne meje, varovanje kritične infrastrukture itd. SV se lahko v izjemnih primerih neposredno vključi v protiteroristični boj na ozemlju Republike Slovenije. SV aktivira Vlada Republike Slovenije v primerih, ko je grožnja zelo velika in policija sama ne more preprečiti oziroma obvladati terorističnega dejanja. V tem primeru se v državi oziroma na določenem območju razglasijo izredne razmere. Koordinacijski telesi, ki odločata o tem, sta Svet za nacionalno varnost in Vlada Republike Slovenije, ki razglasi izredne razmere. V zadnjem obdobju je sodelovanje med policijo in SV zelo intenzivno. Medsebojno sodelovanje se izvaja tako na vodstveni kot izvedbeni ravni. Oblike medsebojnega sodelovanja so naslednje:

- usposabljanje vojaških policistov pri pridobivanju policijskih pooblastil;
- usposabljanje vodnikov službenih psov;
- usposabljanja s področja protibombne zaščite;
- usposabljanja s področja različnih taktik in tehnik bojevanj;

- usposabljanje pripadnikov SE GPU za vojaškega bolničarja;
- usposabljanje s področja taktike delovanja enot za varovanje oseb itd.

Usposabljanja so obojestranska, tako da prihaja do izmenjave mnenj in izkušenj z obeh strani. Pripadniki SE GPU v večini primerov uporabljajo za bolj učinkovito usposabljanje infrastrukturo SV in določena specialistična znanja. Predvsem bi omenil sodelovanje SE GPU s pripadniki iz 17. BVP. Skupna usposabljanja potekajo iz različnih taktičnih vsebin in skupnih urjenj s področja ostrostrelstva. V zadnjem času so pripadniki obeh enot izvedli skupno usposabljanje iz teme vojaškega ostrostrelstva v Gotenici ter taktike malih enot na Počku.

Pripadniki SV (vojaške policije) pridobivajo določeno znanje in izkušnje iz policijskih vrst (taktika obvladovanja množic, uporaba sredstev za pasivizacijo itd.). Odras dobrega medsebojnega sodelovanja je tudi izvajanje skupnih operativnih nalog na terenu, kar se kaže v sodelovanju pri nekaterih pomembnih preteklih dogodkih, kot so srečanje parlamentarnega odbora NATA, zasedanje OVSE, srečanje ministrov NATA v Portorožu ter aktivnosti pri uvedbi evra« (Klinar 2007, 81–83).

»Rezultati medsebojnega sodelovanja so odraz boljše usposobljenosti posameznikov in enot, ki jih sistem potrebuje za zagotavljanje nacionalne varnosti. Pri tem se pojavi vprašanje, kaj še storiti? Potrebno je nameniti več časa urjenju in medsebojnemu sodelovanju policijskih in vojaških specialistov, in sicer tako doma kot v tujini. Zaradi vzdrževanja ustrezne ravni izurjenosti se je treba dogovoriti o skupnem izvajanju nalog, povsod tam in na način, ki ga zakonodaja ne prepoveduje (skupno izvajanje varovanja oseb, skupna protibombna zaščita, izmenjava izkušenj iz misij itd.)« (Adamič v Klinar 2007, 83).

Ocenjujem, da je sodelovanje SE GPU s specializiranimi službami SV zgledno in nujno potrebno. Menim pa, da bi morali sodelovanje na področju protiteroristične dejavnosti še okrepiti tako na vodstveni kot operativni ravni.

»Za nadaljnji razvoj nacionalnovernostnega sistema imajo pomembno vlogo SE GPU in specializirane službe SV. Medsebojnega sodelovanja in izmenjave izkušenj na tem področju je vse več, dejstvo pa je, da je treba dosledno upoštevati zakonodajo in usmeritve pristojnih organov. Glede na majhnost varnostnega sistema v Republiki Sloveniji je nujno potrebno sodelovanje SV s policijo, in sicer tako na področju izobraževanja, usposabljanja in izmenjave izkušenj kot tudi pri operativnem delovanju« (Klinar 2007, 91).

8. ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ

Nastanek sodobnih specialnih enot v Evropi in svetu je spodbudilo širjenje tako nacionalnega kot mednarodnega terorizma. Slovenija je bila ena prvih držav (v sestavi bivše Jugoslavije) v Evropi, ki je ustanovila posebno policijsko formacijo za boj proti terorizmu. Temu so sledile tudi druge evropske države, ki so ustanovile podobne enote.

SE GPU ni le hierarhična organizacija znotraj policijskega sistema, ki kot eden izmed dejavnikov za nacionalno varnost skrbi za notranjo varnost Slovenije in v okviru mednarodnega sodelovanja tudi za globalno varnost. SE GPU je mozaik dogodkov iz preteklosti, prelomnic ter dejanj posameznikov in enote kot organizacije, ki obstaja že dobrih 35 let.

V specialističnem delu sem predstavil SE GPU od njenega nastanka leta 1973, skozi različna obdobja delovanja v socializmu, do preobrazbe v moderno, po evropskih merilih oblikovano policijsko specialno enoto. SE GPU je skozi čas sledila toku dogodkov in se prilagajala in spreminjala tako v svoji organizaciji, sistemski umeščenosti, pri izvajanju nalog in taktiki delovanja kot tudi pri razvoju posebne materialno-tehnične opreme. V nadaljevanju specialističnega dela sem analiziral primer akcije »BELE VODE«, ki je bil pomemben za SE GPU z vidika taktičnega delovanja in razvoja opreme, potrebne za delovanje v specifičnih (gorskih) razmerah. Na podlagi analize akcije so pripadniki SE GPU nadgradili taktiko delovanja in opremo za delovanje v gorskem svetu. Na podlagi podatkov, pridobljenih iz javnih virov, sem opravil analizo delovanja policijskih enot, vodenja in poveljevanja ter opremljenosti policije in prišel do zaključka, da slovenska policija ni bila dovolj dobro usposobljena in opremljena za učinkovito in strokovno delovanje v krizni situaciji. V poglavju Mednarodno sodelovanje sem predstavil sodelovanje pripadnikov SE GPU pri usposabljanju iraških varnostnih organov, operativno delovanje pripadnikov SE GPU v protiteroristični enoti OZN (Special Response Team) na Kosovu ter aktivnosti v zvezi združenja »ATLAS« (Združenje evropskih policijskih specialnih enot). Mednarodno sodelovanje pripadnikov SE GPU v MCM in drugih oblikah mednarodnega sodelovanja je bistveno pripomoglo pri razvoju in prepoznavnosti SE GPU v evropskem prostoru in drugod v svetu. Zaradi pojava novih virov ogrožanja je nujno potrebno usklajeno delovanje vseh subjektov nacionalnovarnostnega sistema. V specialističnem delu sem predstavil dosedanje sodelovanje pripadnikov SE GPU s sorodnimi službami SV na področju protiterorističnega delovanja, ki ga je treba še nadgraditi in okrepiti tako na vodstveni kot operativni ravni.

V specialističnem delu sem na podlagi zgodovinskih dejstev in sedanje organiziranosti, sistemske umeščeniosti, nalog, izbora kadrov ter usposabljanja pripadnikov SE GPU potrdil hipotezo, da so pridobljene izkušnje iz preteklega operativnega delovanja enote in pojav novih virov ogrožanja (ekstremno nasilje, organiziran kriminal in terorizem) bistveno pripomogli pri nadgradnji vodenja in poveljevanja, delovanju taktično-operativnega centra, urjenju taktičnih postopkov, izboru kadrov ter razvoju osebne in kolektivne opreme. Hipotezo utemeljujem še z naslednjimi dejstvi:

- zgodovinski razvoj SE GPU sega od leta 1972 pa vse do danes. V tem času se je enota spreminjala v organiziranosti ter sistemske umeščeniosti. V zgodovinskem razvojnem obdobju je enota zaradi različne sistemske umeščeniosti izvajala različne naloge, vendar sta bili glavni nalogi enote boj proti terorizmu in organiziranem kriminalu.
- Pretekle izkušnje iz operativnega delovanja enote (tako policijskega in vojaškega v času osamosvojitvene vojne) in način urjenja ter izobraževanja so bistveno pripomogli pri napredku vodenja in poveljevanja, razvoju taktičnih postopkov ter posebne materialno-tehnične opreme.

V specialističnem delu sem potrdil tudi hipotezo, da so za pretekli in nadaljnji razvoj SE GPU ključnega pomena mednarodno sodelovanje, skupna usposabljanja s pripadniki tujih protiterorističnih enot, izvajanje skupnih operativnih nalog v večjih kriznih situacijah ter sodelovanje v mirovnih operacijah. Trditev dodatno utemeljujem z naslednjimi navedbami:

- SE GPU ima pomembno vlogo pri zagotavljanju mednarodne varnosti, kar se kaže v mednarodnem sodelovanju v MCM. Pripadniki SE GPU so sodelovali pri usposabljanju iraških varnostnih organov v Jordaniji, kjer so pridobili izkušnje iz povsem drugačnega okolja. Za razvoj SE GPU je bila bistvenega pomena misija UNMIK na Kosovu, kjer smo pripadniki SE GPU operativno delovali (z vsemi pooblastili) v protiteroristični enoti OZN-ST6.
- SE GPU je od leta 2006 dalje članica združenja »ATLAS«. V okviru tega združenja sodeluje 29 policijskih protiterorističnih enot na področju usposabljanja, izmenjavi izkušenj ter razvoju posebne tehnične opreme za protiteroristično delovanje. SE GPU je povsem primerljiva s tujimi sorodnimi policijskimi enotami, in sicer tako po izurjenosti in izvajanju taktičnih postopkov, kakor tudi z opremo, ki jo uporablja.

V specialističnem delu sem potrdil hipotezo, da je sodelovanje med oboroženimi silami in policijo delno oteženo zaradi zakonskih omejitev in nezadostnega medsebojnega poznavanja (pristojnosti, naloge, taktika delovanja, nekompatibilnost materialno-tehničnih sredstev in opreme). Menim, da je zelo pomembno nadgraditi sodelovanje SE GPU s specializiranimi službami SV, ki so namenjene protiterorističnemu delovanju v Republiki Sloveniji, in sicer tako na vodstveni kot operativni ravni. Dosedanje zgledno sodelovanje je potekalo predvsem na področju usposabljanja in izmenjave izkušenj, katerih pobudniki so bili predvsem »operativci.

Cilj obstoja, razvoja in opremljanja SE GPU je zagotoviti dovolj veliko, strokovno in učinkovito sodobno oboroženo ter opremljeno enoto, ki bo kos nalogam zagotavljanja nacionalne in globalne varnosti. Sam razvoj enote je usmerjen v sposobnost samostojnega delovanja in sodelovanja z drugimi službami policije, SV ter pripadniki tujih protiterorističnih enot.

9. LITERATURA

3.22 DOKUMENTI

1. Ministrstvo za notranje zadeve. Specialna enota Generalne policijske uprave. 2003. *Zgodovina Specialne enote GPU*.
2. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Generalštab Slovenske vojske. 2005. *Koncept razvoja vojaške policije*.
3. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Slovenska vojska. *Standardni operativni postopki za izvajanje policijskih pooblastil vojaške policije*.
4. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Generalštab Slovenske vojske. 2006. *Koncept delovanja slovenske vojske na področju boja proti terorizmu 2006–2010*.
5. *Odločba o ustanovitvi specialne enote*. Ur. l. SRS 13/1967.
6. *Odločba o ustanovitvi čete milice*. Ur. l. SRS 47-359/72 (16. november 1972).
7. Vlada Republike Slovenije (2006): *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
8. *Zakon o družbeni samozščiti, varnosti in notranjih zadevah* (UPB-1). Ur. l. SRS 359/1972.
9. *Zakon o notranjih zadevah*. Ur. l. SRS 13/1967.

3.23 ČLANKI

10. Anžič, Andrej. 2002. Mednarodni terorizem – varnostni izziv in dileme. *Teorija in praksa* 39 (3): 454–466.
11. Božnik, Dean. 2000. Štabna vaja slovenske policije. *Varnost* (11): 24–26.
12. Čas, Tomaž in Vinko Gorenak. 1993. Policijska organiziranost danes in jutri. *Revija Policija* (3): 423.
13. Černigoj, Albert. 2007. Organiziran kriminal in terorizem- združljivost in razhajanja. *Bilten slovenske vojske* 9 (2): 49–62.
14. Grudnik, Aleš. 2006. Sociološke posebnosti pripadnikov iraških varnostnih sil na urjenju JIPTIC. *Dnevi varstvoslovja*: 518–526. Ljubljana: FPVV.
15. Hohler, Beti. 2005. Problem definicije terorizma. *Pravna praksa* (33): 6.
16. Hojnik, Žarko. 2000. Kdo pozna ustreljenega? *Delo*, (9. maj).
17. Krunič, Zoran. 1993. Ukrepi proti terorizmu i n delovanje specialnih protiterorističnih enot. *Revija policija* (4 -5): 414–422.
18. Mehle, Borut Vesna Vukovič in Miča Vipotnik. 2002. Policisti med strahom in dolžnostjo. *Delo* (10. maj).
19. Pagon, Milan in Andrej Sotlar. 2001. Racionalizacija in preseganje »obrambne« dileme malih držav. Med policizacijo vojske in militarizacijo policije. *Dnevi varstvoslovja*: 795–808. Ljubljana: FPVV.
20. Pagon, Milan in Denis Čaleta. 2006. Sodelovanje med policijo in vojsko na področju boja proti terorizmu – realnost ali zgolj želja. *Dnevi varstvoslovja*: 856–861. Ljubljana: FPVV.
21. Praprotnik, Rok. 2000. Morilec, ki je poslušal radio Fantasy. *Delo – Sobotna priloga* (13. maj).
22. Prezelj, Iztok. 2001. Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi. *Teorija in praksa* (1): 127–141.
23. Prezelj, Iztok. 2006. Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. *Ujma*, (20): 177.
24. Purg, Adam. 1993. O nekaterih pristopih v boju proti mednarodnemu terorizmu. *Revija Policija* (3): 277–284.

25. Sektor za varnostno načrtovanje in mirovne misije Uprave uniformirane policije Generalne policijske uprave. 2007. *Slovenska policija v mednarodnih civilnih misijah 1997–2007*. Ljubljana: Državna Založba Slovenije.
26. Specialna enota 1998. *Izjurjeni za pomoč, a tudi udarnost in ostrino*. Ljubljana: MNZ RS.
27. Sušnik, Peter. 2008. Usposabljanje policistov učne skupine SE GPU. *Varnost* (3): 53.
28. Tavčar, Nuša. 2004. Za pomoč a tudi za udarnost in ostrino. *Revija Obramba* 36 (8): 32–41.
29. Vipotnik, Miča, Vesna Vuković in Borut Mehle. 2000. Policisti med strahom in dolžnostjo. *Delo* (10. maj).
30. Žist, Damijana in Vojislav Brecko. 2000. Megla skrila domnevnega morilca. *Večer* (6. maj).
31. Žist, Damijana in Vojislav Brecko. 2000. Nisem ubil zakoncev Pavlin. *Večer* (28. maj).

3.24 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

32. Anžič, Andrej. 1997. *Varnostni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.
33. Bezjak, Vili. 1994. *Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve*, diplomsko delo. Ljubljana: VŠNZ.
34. Cunder, Tadej. 2003. *Zaželene osebnostne lastnosti, značilnosti in sposobnosti policistov v Specialni enoti GPU*, diplomsko delo. Ljubljana: VPVŠ.
35. Čelik, Pavle. 2002. *Posebne policijske enote- pregled razvoja in delovanja policijske enote na sklic v Sloveniji (1850-2002)*. Ljubljana: Studio Kreator.
36. Dobovšek, Bojan. 1997. *Organizirani kriminal*. Ljubljana: Založba Unigraf.
37. Forest, J. F. James in J. P. Larson. 2007. *Terrorism and insurgency in the 21st century*. Westport: Praeger security International.
38. Gorenak, Vinko, Srečko Felix Kroppe in Marko Tanasič. 2007. *Evropske specialne policijske enote*. Ljubljana: FDV.
39. Grizold, Anton. 1999. *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: FPVV.
40. Gus, Martin. 2003. *Understanding terrorism – challenges, perspectives, and issues*. California: Sage Publications, Inc.
41. Jelušič, Ljubica. 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV.
42. Kankaraš, Boris. 1991. *Specialne antiteroristične in intervencijske enote*, diplomsko delo. Ljubljana: VŠNZ.
43. Kešpert, Robert. 1998. *Sprejem v specialno enoto*, diplomsko delo. Ljubljana: VPVŠ.
44. Kešpert, Robert. 2003. *Stresnost dela v specialni enoti*, diplomsko delo. Ljubljana: FPVV.
45. Končar, Damjan. 2003. *Taktika specialnih enot policije*, diplomsko delo. Ljubljana: FPVV.
46. Kovač, Matjaž. 1999. *Vloga specialnih enot v boju zoper terorizem in organiziran kriminal v združeni Evropi*, diplomsko delo. Ljubljana: VPVŠ.
47. Klinar, Robert. 2007. *Delovanje specializiranih enot slovenske vojske in policije v protiterorističnih nalogah*, specialistično delo. Ljubljana: FDV.
48. Malešič, Marjan. 2006. *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: FDV.
49. Iztok Prezelj. 2006. Svet za nacionalno varnost in nacionalni center za krizno upravljanje kot ključna varnostna integracijska mehanizma v Republiki Sloveniji. *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: FDV.
50. Sotošek, Klavdij. 2006. *Vloga in naloge specialne enote GPU ob elementarnih nesrečah*, diplomsko delo. Ljubljana: FPVV.
51. Tomažič, Ljubo. 2004. *Organizacija in delovanje operativnih štabov policije*, diplomsko delo. Ljubljana: VŠP.

3.25 INTERNETNI VIRI

52. *Atlasunits*. 2007. Dostopno prek:
<https://www.atlasunits.org/atlasv2/default.aspx/default.aspx> (2. januar 2009).
53. *Bilten slovenske vojske*. Dostopno prek :
http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/publikacije/bilten_sv_9_2_07.pdf (2. junij 2008).
54. Bogdanović, Srboljub. 2003. *Bacanje Baretke*. Dostopno prek:
<http://www.nin.co.yu/2003-04/10/28268.html> (8. november 2008).
55. Čurin, Sandi. 2003. *Ovladovanje sprememb na področju «pravosodja in notranjih zadev – organiziran kriminal v pridružitvenem procesu Slovenije k Evropski uniji*. Dostopno prek:
<http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/curin173.pdf> (8. junij 2008).
56. *Delovanje Specialne enote policije*. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/organiziranost/se/index.php> (2. junij 2008).
57. *Delovno podeočje, Specialna enota*. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/organiziranost/se/index.php> (4. februar 2009).
58. *Ekstremističko nasilje, fenomenologija, tipologija*. Dostopno prek:
http://hrstud.hr/hrvatskistudiji/skipte/socijalna_patologija/ekstremizam.pdf (28. januar 2009).
59. *Kazenski zakonik*. (KZ UPB-1). Ur. I. RS 95/2004. Dostopno prek:
http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_ZAKO4149.html (8. junij 2008).
60. Mraović, Ante. *Ekstremističko nasilje: neka temeljan pitanja o fenomenologiji, etiologiji i suzbijanju pojave*. Dostopno prek:
http://hrstud.hr/hrvatskistudiji/skipte/socijalna_patologija/ekstremizam.pdf (15. november 2008).
61. *Naloge in cilji*.. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/predstavitev/OPoliciji/NalogeCilji.php?submenuid=001.pdf> (2. junij 2008).
62. *Organigram policije*. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/organiziranost/pdf/OrgGPU190308.pdf> (8. november 2008).
63. *Police structure*. Dostopno prek: <http://www.civpol.org/unmik/structure.htm> (8. junij 2008).
64. *Pravilnik o policijskih pooblastilih*. Ur. I. RS, 40/2006. Dostopno prek:
http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_PRAV5558.html (2. februar 2009).
65. Prezelj, Iztok. *Globalnost ogrožanja varnosti*. Dostopno prek:
<http://nato.gov.si/slo/slovenija-nato/ogrozanje-varnosti/globalnost/html> (8. junij 2008).
66. Prezelj, Iztok. *Sodobno ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti ter primerni varnostni ukrepi*. Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/slovenija-nato/ogrozanje-varnosti/html> (8. junij 2008).
67. Prezelj, Iztok. *Vrste sodobnih varnostnih groženj*. Dostopno prek:
<http://nato.gov.si/slo/slovenija-nato/ogrozanje-varnosti/groznje/html> (8. junij 2008).
68. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Ur. I. RS 56/2001. Dostopno prek:
<http://www.uradni-list.si/1/content?id=31969> (2. februar 2009).
69. *Sektor za operativno podporo – B, Specialna enota*. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/organiziranost/se/OddelekB-2.php> (4. februar 2009).
70. *Slovenska vojska*. Dostopno prek:
<http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/1br/17bvp.html> (8. junij 2008).
71. *Slovenska vojska*. Dostopno prek:
<http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/1br/esd.html> (8. junij 2008).
72. *Specialna enota*. Dostopno prek:
<http://www.policija.si/portal/organiziranost/se/index.php> (4. februar 2009).

73. The Memorial Institute for the Prevention of Terrorism (MIPT). Dostopno prek: <http://www.mipt.org/terrorism/MIPT-Terrorism-FAQ.asp> (5. oktober 2008).
74. Uredba o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Hašemitske kraljevine Jordanije o statusu slovenskih policistov, razporejenih v Kraljevino Jordanijo zaradi usposabljanja iraških policijskih sil, Ur. l. 13/2006. Dostopno prek: <http://ius-info.ius-software.si/Baze/urad/M20063.htm> (7. februar 2006).
75. *Zakon o družbeni samozščiti, varnosti in notranjih zadevah* (UPB-1). Ur. l. SRS 359/1972. Dostopno prek: <http://www.ius-software.si/TimeLine/Document.aspx?SOPI=Z72167AK&docName=ZAKONI&ValidDate=1976-10-18T23:59:59+02:00&StartDate=1973-01-01T00:00:00+01:00> (8. november 2008).
76. *Zakon o notranjih zadevah* (ZNZ-UPB-1). Ur. l. SRS 1391/1980. Dostopno prek: <http://www.ius-software.si/Baze/REGI/f/Z8056FAK.htm> (2. junij. 2008).
77. *Zakon o policiji* (ZPol-UPB-6). Ur. l. RS 107/2006. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO4943.html (8. november 2008).

9.1 NEOBJAVLJENI VIRI

Intervju: Žgajner, Damjan. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 9. marec.